

EPA

2004-2014

A *MAGYAR GRAFIKA* DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

1927 JÚLIUS HÓ
VIII. ÉVFOLYAM 7. SZÁM

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI IPAROK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT
SZERKESZTI ÉS KIADJA

BIRÓ MIKLÓS

SZERKESZTŐSÉG ÉS
KIADÓHIVATAL BUDAPEST
VII, RÓZSA UCCA

25

G É P

SZERELÉSEKET ÉS GÉPJAVÍTÁSOKAT

Vállal
bárhol spon-
tosan, legolcsóbb
árak mellett eszközöl.
Specialista gyorsajtók, rotációs
gépek s rokonszakmabeli gépek teljes
javításában. Gyárt: Kerek papírvágó gé-
pet különböző szélességben, lemezollót, perforáló
gépet kéz- és lábhajtásra, stokprést minden-
féle nyomdai és rokonszakmabeli
segédgépeket. Állandóan rak-
táron tart, vesz, elad és
becserél új és hasz-
nált grafikai
gépeket

KLEIN + ERNŐ

GRAFIKAI GÉPEK, SZERELVÉNYEK GYÁRA
VIII, JÓZSEF UCCA 72. TELEFÓN: JÓZSEF 372-39

Kliséket

MÉLTÁNYOS / ÁRBAN / A
LEGJOBB / KIVITELBEN /

Részit

Pallas kemigrafiaja

BUDAPEST, V. HONVÉD-U. 100SZ.
TELEFON: TERÉZ 5-67 / 5-68 /

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRA

BUDAPEST IV, FERENC JÓZSEF RAKPART 27

GYÁR: BUDAFOK · TELEFONSZÁMOK: JÓZSEF 448-43, JÓZSEF 448-44

Az okszerű és művészi reklámozás gyakor-
lati módszereit ismertető dúsan illusztrált
nagyszerű nyomtatástechnikával előállított
művészeti havi folyóirat, melyet *nyomdász,*
kereskedő és iparművész nem nélkülözhet

OFFSET-, BUCH- UND WERBEKUNST

Egyes szám ára — 75 dollár, féléves előfizetés 450 dollár.
Kiadó: Offset-Verlag G. m. b. H. Leipzig, Seeburgstr. 57

ALAPÍTÁTOTT 1900.

és
**KÖNIG
BAYER**

KLISSÉGYÁR

BUDAPEST · VII
WESSELENYI ·
UCCA · 54 · SZÁM
TELEFÓN · SZÁM
J O Z S E F
359-91

VIDÉKI · RENDELÉSEKET · SORON · KIVÜL ·

INTÉZÜNK !

ZIK

SZAKEMBEREK ELŐTT MÁR RÉGEN NEM TITOK, HOGY AZ OLCSÓBB,
DE SELEJTÉSEBB ANYAG MINDENKOR DRÁGÁBB. A LEGKITÜNŐBB

**!
GÉP
BETŰ
FESTÉK**

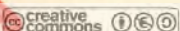
ÉS EGYÉB A GRAFIKAI IPARI ÜZEMEKBEN HASZNÁLTOS ANYAG
CSAK CÉGÜNKNÉL SZEREZHETŐ BE, MERT MI KIZÁRÓLAG ELSŐRANGÚ,
VILÁGHÍRŰ CÉGEKET KÉPVISELÜNK. RÉGI FELSZERELÉSEKET FELFRISSÍTÜNK

UNIVERSAL GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI TÉR 2 · TELEFÓN J. 348-12

BIRO MIKLÓS

NYOMDAI MŰINTÉZÉSI

VII. RÓZSA · UCCA · 25

 creative commons

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet/>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRA

Júniusban megjelent
a Grafikai Művészetek Könyvtára hatodik kötete:

FREUND JENŐ:

PAPIROS A GRAFIKÁBAN

több mint száz melléklettel

Egy kötet ára a tizennyolc kötetre tervezett sorozat előfizetése esetén 3.20 pengő, egyenkint 4.— pengő. Bolti ára 5.— pengő. Megrendelések Novák László szerkesztőhöz intézendők, VIII, Conti u. 4. (Világosság-nyomda.) A könyvtár eddig megjelent négy kötetéből vannak még példányok. Bolti ára e köteteknek 5.— pengő.

B W

Első magyar nyomdai festék- és hengeranyaggyár

BERGER ÉS WIRTH

Elismerten legjobb minőségben szállít kő- és könyvnyomdai, offset- és könyvkötészeti festéket. Elsőrendű hengeranyagokat gyárt, hengerek átöntését vállalja.

BUDAPEST IX, MÁRTON UCCA 19. TELEFÓN: JÓZSEF 306—35

Fiókok: Berlin, Barmen, Hamburg, Amsterdam, Leningrad, Prag, Rio de Janeiro

BESZERZÉSI FORRÁSOK

BETŰ ÉS LÉNYA

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest, VI., Dessewffy ucca 32. Divatos szöveg- és cím-betűk minden nyelvhöz. Sima és mintázott rézléniák, Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 223—70.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII., Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12.

Plakát- és könyvkötőbetűk, Ferrotipek, Dornemann & Co. Magdeburg. Képviselei Pusztai Zsigmond Budapest V., Tátra ucca 6. és Cluj—Kolozsvar, Str. M. Filipescu 10.

Schriftguss AG. vorm. Brüder Butter betűöntőde, Dresden. Magyarországi vezérképviselete: „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

SZEDŐGÉPEK

Mergenthaler Setzmaschinenfabrik G. m. b. H. Berlin, Linotype sorszedő és öntőgépeinek képviselete: Gutenberghaus Gebrüder Geel, Wien VII., Lerchenfelderstrasse 37. Budapest II., Hunyadi János út 12. Telefon: T. 237—74.

Typograph G. m. b. H. Setzmaschinenfabrik Berlin NW. 87. Képviselei: Tanzer Miksa Budapest VII., Akácfa ucca 50. Telefon: József 406—31.

Intertype, a legtükéletesebb és legmegbízhatóbb szedőgép. Magyarországi vezérképviselet: „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

PAPIRNEMŰEK

Vasadi és Vértési levélboríték- és papírneműgyár Budapest VI., Vörösmarty ucca 50. Készít mappákat, diszleveníapapírokat és mindenfajta levélborítókat. Telefon: T. 221—14. és T. 130—86.

OFFSETGÉPEK

A világ legtükéletesebb offsetsajtóinak gyára a George Mann & Co., Ltd. cég, London W. C. I. Magyarországon képviselet: Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet, Budapest V., Tátra ucca 6. Telefon: 231—43.

A Frankenthali offsetsajtók felülmúlhatatlanok. A Schnellpressenfabrik Frankenthal, Albert & Cie AG. Frankenthal cég magyarországi vezérképviselete: Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI., Dessewffy ucca 32. Telefon: 223—70.

A legújabb Horn-rendszerű offsetsajtók vezérképviselete: „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

FESTÉKEK

Lorilleux Ch. és Társa nyomdafesték- és hengeranyaggyár. Iroda: Budapest IX., Ferenc József rakpart 27. Gyár: Budafokon. Telefon: József 448—43 és József 448—44.

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde Budapest IX., Márton ucca 19. Telefon: József 306—35.

Michael Huber festékgyár, München. Allandó nagy raktárt tart magyarországi vezérképviseleténél: „Grafika” Gépkereskedelmi rt. cégnél, Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII., Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12.

KLISÉK

König és Bayer fotokémigráfiai műintézet kliségyára Budapest VII., Wesselényi ucca 54. Telefon: József 359—91.

Kliséket méltányos áron és legjobb kivitelben készít a Pallas kemigráfiaja Budapest V., Honvéd ucca 10. Telefon: Teréz 205—87. 205—68.

Kurz és Lajta cinkográfiai műintézete Budapest VIII., Vig ucca 3. Telefon: J. 353—18.

SZAKÜZLETEK

Nagy raktárt tart mindenféle, a grafikai iparokban használatos gépekből és felszerelésekből a „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII., Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből és egyéb felszerelésekből, anyagból nagy raktárt tart.

NYOMDAGÉPEK

Schnellpressenfabrik Frankenthal, Albert & Cie AG. Frankenthal, Pfalz. Gyorssajtói és offsetsajtói világhírűek. Vezérképviselet: Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI., Dessewffy ucca 32. Telefon: 223—70.

Rockstroh Werke AG, Heidenau. Képviselei: Tanzer Miksa grafikai szaküzlet Budapest VII., Akácfa ucca 50. Telefon: József 406—31.

Universal Grafikai Szaküzlet rt. Budapest VIII., Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12.

Jinkler, Fallert & Co. AG. Bern, magyarországi vezérképviselete: „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

HENGERANYAG

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde Budapest IX., Márton ucca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél! Telefon: József 306—35.

Gödinger Béla hengeranyag-gyára és hengeröntődeje, Budapest VIII., Tánácsics ucca 7. telefon: József 424—23, szállítja a legjobb hengeranyagot, s végzi a legkitűnőbb hengeröntést.

GÉPJAVÍTÁS

Gépszerezést, gépjavítást bárhol vállal a pontosan teljesít Klein Ernő, grafikai gépek és szerelvények gyára, Budapest VIII., József ucca 72. Telefon: József 372—39.

Mindenféle gépjavítást elsőrangú szakszerelők által végeztet a „Grafika” Gépkereskedelmi rt. Budapest V., Csáky ucca 49. Telefon: Lipót 904—57.

BETŰFÉM

Fémkereskedelmi rt. (Magyar Ólomárgyár). Garantált összetételű betűfém nyomdák, tömőöntődék és betűöntődék részére. Ólom, angol ón és antimón napi áron. Fémhulladékok, — salakot is — hamut vásárol. Központi iroda: Budapest, V., Korall ucca 5. Telefon: Lipót 922—49. Gyárak: Nagytétény, Budapest és Újpest.

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

BUDAPEST VI. KER.
FERENC JÓZSEF
RAKPART 27. SZÁM

GYÁR: BUDAFOK
TELEFÓNSZÁMOK:
J. 448-43 ÉS 448-44

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Az okszerű és művészi reklámozás gyakorlati módszereit ismertető dúsan illusztrált nagyszerű nyomtatástechnikával előállított művészeti havi folyóirat, melyet *nyomdász, kereskedő és iparművész nem nélkülözhet*

OFFSET-, BUCH- UND WERBEKUNST

Egyes szám ára —75 dollár, féléves előfizetés 4*50 dollár.
Kiadó: Offset-Verlag G. m. b. H. Leipzig, Seeburgstr. 57

ALAPÍTÁTOTT. 1900.

KÖNIG
es
BAYER

KLISSÉGYÁR

BUDAPEST · VII
WESSELÉNYI ·
UCCA · 54 · SZÁM
TELEFÓN · SZÁM
J Ó Z S E F
359 · 91

VIDÉKI · RENDELÉSEKET · SORON · KIVÜL ·

INTÉZÜNK!

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VIII. KER., RÁKÓCZI TÉR 2. SZÁM

Szakemberek előtt már régen nem titok, hogy az olcsóbb, de selejtesebb anyag mindenkor drágább. A legkitűnőbb

TELEFÓNSZÁM:
JÓZSEF 348-12

GÉP BETŰ FESTÉK

és egyéb a grafikai ipari üzemekben használatos anyag csak cégünknel szerezhető be, mert mi kizárólag elsőrangú világhírű cégeket képviselünk. Régi felszereléseket veszünk és eladunk, vagy felfrissítésüket vállaljuk.

3 FOGALOM

A

MODERN
KÖNYVNYOMTATÓ

B

LICKFANG
DÍSZÍTÉSEK

C

COOPER, A KÖVÉR
REKLÁMBETŰ

SCHRIFTGUSS AG

VORMALS BRÜDER BUTTER DRESDEN N. 6

MINTÁKAT ÉS ÁRAJÁNLATOKAT SZÍVESEN KÜLD A MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐ

**GRAFIKA
GÉPKERESKE-
DELMI RT**

BUDAPEST V. KER.,
CSÁKY UCCA 49
TELEFÓNSZÁM
LIPÓT 904-57

KÉRJEN MÉG MA
ÁRAJÁNLATOT
TELEFÓNON VAGY
LEVELEZŐ LAPON

MAGYAR GRAFIKA

HAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMÜ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS

FŐMUNKATÁRSÁK: HERZOG SALAMON ÉS KNER ALBERT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE ÉS KIADÓVÁLLALATA

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 40 pengő, félévre 21 pengő

Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 4 pengő

Egy kiállítás tanulságai

A „Magyar Grafika” által Kassán megrendezett grafikai és nyomtatványkiállítás úgy méreteiben, mint a kiállított anyag kiválóságában túlhaladta a várakozásokat.

Jelen soraimban nem célozom foglalkozni a kiállítás teoretikus részével annál kevésbé, mert nem tartozik reám bizonyos dolgoknak a megállapítása, másrészt pedig kizárólagos céloomul tűztem ki a kiállítás anyagából leszűrt tapasztalataimat inkább olyan módon megrögzíteni, hogy a gyakorlati életben a lehető legnagyobb hasznát vehessék azok, akiknek nem volt alkalmuk a szakkulturális munka e nagyjelentőségű eseményét megtekinteni.

Nem óhajtok továbbá foglalkozni a kiállított grafikai alkotások különböző stílusaival, úgyszintén a mesterszedés terén országonként megnyilvánuló különböző irányokkal, de kénytelen vagyok megállapítani azt, hogy a grafikai művészetekkel rohamlépésben haladó és fejlődő tipográfia, illetve ennek a mesterszedés fogalma alá tartozó része bizonyítja, hogy a mindent alkotó szellem mellett milyen nagy fontossága van az anyagnak és a

technikának. Hogy ennek a két fontos tényezőnek ösmerete nélkül a legkitűnőbb eszmei megoldások mögötte maradjon annak, hogy a grafikuművész vagy mesterszedő alkotásait, illetve elgondolásait az a megelégedett siker koronázza, amit az illetők várnak. Példáról példára megállapítható, különösen a könyvnyomdai termékeknél, hogy a teljes siker csak ott lehetséges, ahol az eszmei megoldáshoz szigorúan hozzásimul az anyag, továbbá, ahol az eszmei megoldást és az anyagot a harmadik hatalmas tényező, a technika egészíti ki, illetve teljes összhangba hozza. Minden egyes alkotásnál vagy terméknél, amelyből az egyik vagy a másik hiányzik, csalhatatlanul meglátszik rajta a kezdetlegességnek a nyoma és kiforratlansága, amit természetesen nem szabad bűnül felróni, mert ezzel minden egyes embernek számolni kell, aki egy bizonyos kitűzött cél felé törekszik.

Ebből a szemszögből bírálva a kiállított nyomtatványokat, a németországi munkáké az első hely. Lelket, szívet gyönyörködtető érzést vált ki

például a *Gebr. Klingspor, Offenbach a/M.*, betűöntőde *grobe Koch antikva* betűmintakönyvének egypár példája. Milyen remek összhang van a betű vonaljai, a papír és a fénytelen alapnyomat között, amit aztán a fényes fekete festékekkel nyomtatott kontúr és szöveg teljes egészé alkot. Szeretnénk találni rajta csak egy cseppnyi kifogásolni való részecskét, de nem találunk, mert a betű vonalaitól kezdve a papír és festék megválasztásán keresztül minden alkotó eleme e munkának a föltétlen elismerést parancsolja.

Ugyanilyen őszinte elismeréssel kell adóznunk a *Bauersche Giesserei Frankfurt a/M.* betűöntőde *Futura* díszítőelemeit tartalmazó füzetének is. A nagy, markáns felületeket milyen remek összhangba hozza az erős struktúrájú papiros és a mély, fénytelen vörös és fekete festék. Útmutatás arra, hogy a konstruktív és elementáris tipográfia kizárólag csak az erős simítatlan papirost és a fénytelen festéket tűri meg, amely mellett a teljesen vagy kevésbé fénytelen fekete festék remek hatással érvényesül.

A drezdai *Schriftguss A. G.* betűöntőde kísérleti lapjain a könyvnyomtatás útján előállított könyvek egy teljesen új stílusát fedezhetjük fel, amely a könyvnyomtatás feltalálása után pár évszázadon keresztül érvényesült s a kézműves könyvnyomdai könyvekhez hasonló alkotásokat kelti újból életre és ezzel, ha nem is teljesen, de a mai elgépiesedett termelési rendszer mellett szóhoz juttatja a legnemesebb anyagszerűséget.

A magyarországi alkotásokról szintén csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatunk. Minden eszmei megoldás kiparancsolta a maga számára úgy az anyagot, mint a tökéletes nyomtatástechnikát.

Tovább haladva a különböző nemzettek kiállított munkái előtt, mindenütt megszilárdítva kell látni úgy az anyagnak, mint a technikának hatalmas erejét. Az amerikai, angol, cseh munkáknál mint érvényesül az iniciálé és a többi betű vonaljai mellett, mennyire uralkodik a papirosnak úgy színben, mint struktúrájában rejlő anyagszerűsége, amit az intenzív, de

nem rikító színek és a tökéletes nyomtatás-technika valóságos tipográfiai gyöngyszemékké formál.

Ott látjuk továbbá az olasz és francia megoldásokat, amelyek az eddig felsorakozott anyagoknak és technikáknak éppen az ellenkezőjét követelték és ezért minden egyes munkán inkább a simított papíros és a színezés tekintetében a transzparensen alkalmazott árnyalati kontraszt jut kifejezésre, amit semmi esetre sem szabad véletlenségnek tekinteni, mert egy biedermeier vagy rokokó embléma ezt rögtön megcáfolja.

Míndez természetesen csak azért van, hogy a további útra elkísérjen bennünket az eredeti hollandi megoldásokhoz, amelyek az olasz és francia megoldásokkal szemben túlnyomó nagy részben és minden változatban a léniavezetést kultiválják, amihez legtöbbször színes papírost és fedőfestéket alkalmaznak. Dícséretükre legyen mondva: a legnagyobb sikerrel, ami ismét amellet tesz tanubizonyosságot, hogy az anyagnak és technikának ösmerete nélkül ez lehetetlenség volna.

A szlovenszkói és erdélyi kiállított grafikai alkotások és nyomtatványok közül a szlovenszkói grafikáé és nyomtatványé a magasabb fokú fejlődés, sőt ami a grafikát illeti, voltak olyan alkotások, amelyek a külföldiek mellett szintén a teljes kiforrottságot bizonyították. Ilyen volt *Kron Jenő*, a külföldön is jól ösmert grafikus művész pár darab litográfiája. Csupa lélek, csupa erő duzzad minden egyes alkotásából és hibául csak azt lehet felróni, hogy kevés van belőlük.

Kron Zoltán reklámplakátjain a művészi megoldás mellett az anyagnak és technikának tobzódása látható.

A *Rockstroh-Werke*, úgyszintén a *Johannisbergi* gépgyár által gyártott gépeken nyomtatott hatalmas méretű három- és négy színnyomású képek a nézőket szinte a bámolatba ejtették és művészi értékük mellett az anyagnak és a technikának adják át a vezérszerepet, mert ezeknek ösmerete nélkül a legkételetesebb művészi alkotás is megsemmisül. Ezt vonatkozathatjuk úgy a magas, mint a rotációs mélynyomásra, továbbá az egyszerű és foto-

litográfiára és az offsetnyomtatás útján készülő termékekre.

Nem helytálló tehát az a felfogás, hogy a művészi alkotásoknál az anyagnak és technikának alárendelt szerepe van, mert míg például a grafikánál az alkotó szellem mellett úgy az anyag, mint a technika egy-egy alkotó részt képez, addig a képzőművészi alkotásoknak sokszorosításánál, hogy az eredetit csak megközelítően is hűen tük-

röztesse vissza, a vezérszerepet kell hogy átvegye a szigorú megjegyzéssel, hogy egy három- vagy négy színű nyomásnak vagy több színű kromotípiának soha sem lehet az a hivatása, hogy eredeti képzőművészeti alkotásként tetszelegjen, mert az lehetetlenség, hogy reprodukciónak bármily szempontból oly értéket tulajdonítsunk, mint az eredeti képzőművészeti alkotásnak. *Laupál Antal*

Néhány szó a plakáthelyekről

A legjelentékenyebb plakátrendelő cégek vezetőivel volt alkalmam a napokban személyesen ismeretségbe jutnom és ezek e találkozásokon szakmánk egy nagyon fájdalmas pontjára mutattak rá.

Valamennyi úr — közöttük több külföldi cég itteni házának vezetője —, egybehangzóan oda nyilatkozott, hogy a nyugati országokkal ellentétben, hol a városok napról-napra több hirdetőfelületet bocsájtanak a hirdető rendelkezésére, nálunk kegyként és külön kiváltsággal kapnak igényük 50%-át is alig kielégítő falfelületet plakátjaik számára. Egyben azonban ideálisnak mondták a pesti hirdetési viszonyokat a vidékiekhez képest, hol is olyan plakátok, melyek egy polgármester, vagy akár alantas városi tisztviselő tetszését nem nyerik meg, egyáltalán ki sem ragaszthatók.

Nem kívánok most arra az óriási üzleti lehetőségre rámutatni, melyet egy élelmes vállalkozónak a plakátok elhelyezése az ország egész területén jelentene, mert ez bennünket csak másodsorban érdekel, hanem rá kell hogy mutassak arra a nagy veszteségre, melyet ez a körülmény szakmánk részére jelent.

Egyrészt: teljesen elvész a lehetőség egy négy, vagy ennél is több íves plakát nyomásának, mert a külföldi cégek fenti tények ismeretében nem is nyomtatnak nálunk (lásd: Citocol), vagy legjobb esetben a kirigasztható néhány plakátot külföldön nyomtatják rá a magyar szöveget (Lux, Elida, Rinso), másrészt a példányszámok

erősen korlátozott voltánál fogva offsetjeink fokozottabb kihasználása válik kizártnak és így olyan megbízásoktól esünk el, melyet a rendelő öröme adna kivételbe.

Akkor, mikor a budapesti hirdetés a város saját kezelésében van, teljesen érthetetlen, hogy az ipar fejlesztése érdekében egy helyes intervenció ne vezetne az illetékes fórumoknál eredményre, vagy ha ez az út nem volna célra vezető, kell hogy akadjon vállalkozó, ki többet ajánl a városnak a hirdetés bérletéért, mint amennyit saját vállalkozása ma hoz, evvel is bizonyítva annak antikommerciális vezetését. Vagy ha a városnak aggályai vannak a falak elcsúfítása ügyében, vegye példának a svájci plakátkiragasztási módot, hol a legmagasabb esztétikai igényeket is kielégítően dekorálják a plakátok a falakat egyenlő formátumaikkal és az egységes reklámvállalat észszerű megbízásaival gondoskodik a tervszerűségről és minden ötletszerű ízléstelen betörésnek elejét veszi.

Szakmánk, melyben sajnos az éles verseny talán távolabb vitte egymástól a vezetőket, mint azt érdekeik védelme megengedné, fogjon össze ebben a kérdésben és lépjen fel egységesen ezen munkalehetőség kiküzdése érdekében. Nem szabad, hogy ezer és ezer külső akadályhoz egy olyan belső is járuljon, mely nemcsak grafikusaink egyszerű gardáját, jól felszerelt elsőrendű teljesítményre képes litográfiai és offsetüzemeinket s ezeknek képzett munkásait fosztja

meg nagyszerű munkaalkalmaktól, de egyben a magyar reklám- és plakátművészet oly nagyszerűen indult fel- lendülésének megtorpanását is maga után vonja.

Rosner Károly

Feljegyzések

Jubileumok. Csöndes, intím jubileumot ültek a tatai könyvnyomtatók pünkösdi vasárnapján. Abból az alkalmából, hogy *Végh Dezső* ekkor érte el nyomdászságának negyvenedik évfordulóját, sokan keresték föl otthonában a közben önállóvá lett könyvnyomtatót, hogy szeretettel üdvözöljék őt. A közmegebecsülésben álló jubiláns kollégialitásával és szaktudásával tünt ki. — Június 29-én, Péter-Pál napján, az Európa-nyomda személyzete ünnepelt: *Perls Mór* és *Klachmányi Lipót* ötvenéves nyomdászságát jubilálta. Az ünnepségen a szervezet megbízásából Haasz Vendel üdvözölte az öreg kollégákat, míg a Hírlapszedőkör megbízásából Schmidt Béla köszöntötte fel Perlst, aki gép-szedő, Schillinger Lajos pedig a Gép-mesterkör nevében Klachmányit, aki gépmester. A vállalat nevében Schmidék Izor vezérigazgató méltatta munkásai érdemeit és átnyújtotta ajándékát. A személyzet üdvözlését Bernáth József korrektor méltatta és nyújtotta át a munkástársak emléktárgyait. Jól esett az ünneplőknek és az ünnepeleknek egyaránt, hogy a Typographiadalkör meghívás nélkül eljött és szép énekével emelte az ünnepség fényét. — Pécsen is szép ünnepség keretében ünnepelték a nyomdai munkások *Farkas Jenő* félszázados nyomdászságának évfordulóját. Voltak felköszöntők, amikre az ünnepelelt buzdító beszédet intézett a fiatalabb nemzedékhez. A Gutenberg Dalkör késő éjjelig szórakoztatta énekszámával az ünneplő nyomdászokat, kik szép ajándékkal is tisztelték meg a jubilánst. — Mi is meleg kézzorításunkat, szívélyes üdvözlőnkert küldjük a jubiláló könyvnyomtatóknak. *h.*

Keresztessy István meghalt. Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli refor-

mátus egyházkerület nyomdájának igazgatója, *bánalmi Keresztessy István* kartársunk, július hó 13-án életének 62. évében elhunyt. Akik ismerték az elhunytak nemrég még életéről és egészségtől duzzadó magyaros vágású szálas alakját, mély fájdalommal vesznek tudomást elhunytáról, ami nemcsak vállalatának és Debrecen város nyomdászságának pótolhatatlan vesztesége, hanem általában a magyar sokszorosítóiparnak is súlyos veszteségét jelenti. Keresztessy István azok közé a kevés nyomdaigazgatók közé tartozott, akik a tanoncvek ke-serves éveinek tűzkeresztségén átesve, a segédi sors sok nélkülözésének tisztító tüzeben izmosodtak meg kiváló szakképzettségű vezetőkké, akik acél-akarattal, vaskövetkezetességgel törtek előre céljuk felé és elérvén az elérhető legmagasabb polcot, nem engedték át magukat a tunya kényelmeskedésnek, hanem akkor kezdtek csak igazán alkotni, építeni, igaz javára válni a magyar nyomdaiparnak. Keresztessy István különben nemcsak mint szakember tartozott a kivételes egyéniségek közé, hanem mint kolléga, mint ember egyaránt általános tiszteletnek örvendett.

Keresztessy István 1865 március hó 16-án Nagyváradon született. Két gimnázium elvégzése után nyomdásztanuló lett Debrecenben a Tiszay-örökösök nyomdájában. Tanulóéveinek kitöltése után a Vértessy Arnold-féle nyomdában vállalt kondíciót, mint tördelő. Később a Városi nyomdában Debrecenben dolgozott, honnan a Részvény-nyomdába lépett be Budapestre. Innen az Egyetemi nyomdába hivatott el tördelőnek. Egy pár évi kondíció után Budapesten a Rózsa-féle nyomdában lett művezető, 1900 január hó 1-ig, amikor a városi tanács megválasztotta a debreceni Városi nyomda helyettes üzletvezetőjévé. 1907-ben, Ember Lajos nyugalomba vonulása után átvette a Városi nyomda vezetését. Ez időtől kezdődött a Városi nyomda nagyarányú fejlődése. Hatalmas szervezőképessége, éles előrelátása tette lehetővé, hogy 1918 július hó 1-én a városi tanács társul vette maga mellé a Tiszántúli ref. egyházkerületet s így a vállalat anyagilag

is, de erkölcsileg is megerősödvé rá-tért a rohamos fejlődésnek arra az út-jára, amelyen haladva a Városi nyomda a vidék legnagyobb nyomdájává fejlődött. Ma már nemcsak a nagy nyomdaüzem, de a kitünően fel-szerelt könyvkötészet és vonalzóintézet is hirdeti Keresztessy István nagy szervezőképességét. 1925 december hóban ülte meg a vállalatnál 25-éves jubileumát, amikor is a Városi Tanács a vállalat nagyarányú fejlesztésé-ért elismerésképpen igazgatóvá lép-tette elő s érdemekben gazdag munkásságának nagy elismeréssel adózott. Keresztessy István igaz barátja volt a vállalat minden munkásának, ő vitte keresztül a Városi Tanácsnál azt is, hogy a vállalat munkásságának egy része felvételert a városi nyugdíj-jog-sultak sorába, s így öreg napjaikra nyugodt megélhetést biztosított nekik.

Keresztessy Istvánt július hó 15-én temették el Debrecen polgári és munkástársadalmának imponánsan megnyilatkozó részvéte mellett. Nyugod-jék békében!

Karl Hermann, a Neue Freie Presse nyomdájának igazgatója meghalt. Az elhunytat három évvel ezelőtt mint az Osterreichischer Faktorenverein ne-gyedszázad éven keresztül volt elnökét ünnepelték, amelyen annakidején a budapesti nyomdai művezetők is képviseltették magukat. De Karl Hermann inkább mint kiváló szakíró tette nevét ismertté az egész kultúrvilágon. Könyveit mindenütt olvassák. Főműve, a szedőgépek történetéről szóló szak-könyv nálunk is a legolvasottabb szak-munkák egyike volt. Az elhunyt emlékezete sokáig fog élni nemcsak Ausztriában, hanem messze működési területének határain túl is. —g.

Olcsó tinta? Algírban, Sidi bel Abbes közelében állítólag olyan tó van, amelynek vize valóságos tintafo-lyadék. Ez a ritka folyadék két patak összefolyásából keletkezik. A patakok egyike telve van vas-sókkal, míg a má-sik egy tőzegterületen való keresztül-folyásával gubacs-savat old föl és visz magával a tóba. A látogatóknak, aki e tó partján időzik, csak bele kell már-tania tollát a vízbe, hogy képesleve-

lezőlapját ott helyben mingyárt meg is írja. Ez olyan kényelem, amilyent másutt sehol az egész világon meg nem találunk. —g.

A cellophan

Újabb, jobb és szebb után kutat állandóan az emberi szellem s az utolsó 100 év alig produkált a papírszakmában valamit, amire a jelzők jobban ráillettek volna, mint a *cellophan*ra. Akik szívesen járnak üzletük érdekében új nyomokon is, bizonyára hálás cikkekre találnak majd benne.

Mintegy négy év előtt Bezonsban, Franciaországban kezdték meg gyártását az ottani műselyemgyárban, Brandenberger svájci mérnök találmánya alapján; a gyártási engedélyt azután Németországra és a tőle keletre fekvő államokra a világhírű Kalle & Co. AG., festékgyár, Wiesbaden-Biebrichben szerezte meg és folytatja immár 700 munkással.

A cellophan tulajdonképpen növényi cellulóze-anyagból, műselyemből készült papír, gyártása azonban sokkal komplikáltabb és költségesebb, mint egyéb papíroké. Akik nem ismerik, első tekintetre zselatinnak tartják, pedig óriási a különbség köztük; a cellophannek olyan tulajdonságai vannak, amelyeknél fogva rövidesen nálunk is mindennapi cikké fog válni. Elsősorban üvegátlátszó és fényes, aztán puha, simulékony, sőt gyűrhető és hajtogatható; vízben nem oldódik, még ha forralják sem, úgyhogy akár befőttek lekötésére is lehet használni; melegen is préselhető, egy vagy több színben nyomható s végül mindennel, de különösen egy speciális ragasztószerezrel, melynek receptjét a gyár bárkinek megadja, ragasztható is.

Ezzel szemben a zselatin alaposan visszamaradt a versenyben: törik, víznek és napnak nem szabad érnie, megolvad, még a fogdosás is meglátszik rajta s néha szaga is van, mert hiszen állati enyv. Ha talán valamivel olcsóbb is egyelőre, mint a cellophan, de viszont annyi összetörök belőle, mire a vevőhöz kerül, hogy az árkülönbség mégis kérdésessé válik.

A cellophan mint újszerű nyomó-

papír is kiválóan alkalmas reklámanyomtatványok készítésére, mert élénken kiválik minden más nyomtatvány közül s a színek és a préselések folytán minden ízlésnek eleget lehet tenni. Kő-, offset- és mélynyomtatásban is jó képhatások érhetőek el vele. Az eljárás a rajz természete szerint alakul; minden nyomda csakhamar megtalálja annak helyes módját, anélkül, hogy költséges kísérletezésekre lenne szükség.

A cellophan papíryanagot a magunk részéről is annyira érdekes és értékes újdonságnak tartjuk, hogy jó tulajdonságainak, valamint kezelésének további leírását egyik legközelebbi számunkra hagyjuk, amikor is melléklet alakjában mutatjuk be. Úgy véljük, hogy a természetben bemutatással közvetlen alkalmat kell adnunk olvasóinknak arra, hogy az anyag jósága iránti bizalmuk megerősödjön.

A gyártó cég a saját cellophan

nyomdájában szerzett széleskörű tapasztalataira támaszkodva, készséggel szolgál útbaigazításokkal. Hazai vezérképviselőt különben a *Hajdu és Bokor* cég bírja (Budapest VII, Alsó erdősor 8), mely cégnél közvetlenül is beszerezhető ez újszerű anyag.

„Magyar Dobozipar“

címen lapunk legközelebbi számától kezdve külön rovatot nyitunk. Ebben a rovatban foglalkozni kívánunk a dobozkészítés és csomagolás összes aktuális technikai kérdéseivel, a felhasználandó anyagokkal és a dobozgyártás körébe vonható minden kérdéssel. E rovatunk vezetésére *Rosner Károly* urat sikerült megnyernünk, akinek e téren szerzett gyakorlata biztosítékot nyújt arra, hogy ez új rovatunk szakszerű és nívós lesz.

További csevegés a csizmákról

Ott maradtam el a multkor, hogy a kiszedett csizmának milyen a további sorsa. Ha tovább követjük útján, eljutunk a korrektorhoz. A korrektor kezébe veszi a hasáblevonatot és olvassa, olvassa, olvassa... hasonlítgatja össze a kéziratral mindaddig, míg valahol meg nem akad... Persze, ő is rendszerint ott akad meg, ahol testvére a munkában: a szedő akadt meg előzően. Csakhogy ő már a fizikai munkától mentesítetten, tisztára szellemi munkát végez és ezért nagyobb figyelmet szentelhet a szavakká, mondatokká, sorokká, hasábokká egybegyűjtött beütömeg gondos megvizsgálására. Ez oknál fogva, no meg azért is, mert ő mint más ember, mint újabb két szem, mint újabb észjárás (mostanában ezt úgy nevezik, hogy mentalitás) vesz részt a munkamenetben, könnyebben veszi észre testvéérének esetleges botlásait és bizony — igen gyakran — annak az elsiklásait is, aki maga az ősforrás, vagyis az író hibáit is. Tehát megakad a korrektor is olyan helyeken, ame-

lyek sehogyan sem kvadrálnak; bele néz a kéziratba, itt ő elébe is pimaszkodik az a nehezen vagy sehogyan sem olvasható részlet, ami a szedőt megbolygatta, de ő már nem tologathatja másra ezt a feladatot, neki végére kell járni a dolognak. Nosza, fogja először a nagyító-üveget, az olvashatóbb részleteknek betűit összekombinálgatja az olvashatatlan részletekével, erőlteti fantáziáját: hogy hát milyen szó is illik oda, mit kíván oda a mondat szerkezet? Ha a témakört ismeri, egy-kettőre kinyomozza. De ha olyasmiről van szó, aminek eddig hírért sem hallotta, akkor bizony ő sem igen tud kievickélni a slamasztikából. Egyelőre megjelzi azt a szót, hátha a további szövegből valamit ki tud fürkészni, ami világot derít arra az átkozott passzusra. Így olvas a korrektor folyton-folyvást, mindig szítálva. Hogy-hogy szítálva? Hát csak úgy, hogy olvasása nyomán a kiszedett csizmák folyton kevesbednek, tehát a szitalap felső részén maradnak. Arra azonban soha egy korrektor sem vehet

mérget, hogy szítálás közben a szítán nem csúszott-e a szitalyukakon át valamelyik csizma és ott maradt pofátlankodó szemtelenséggel az átolvasott hasábon, mint észre nem vett csizma.

Dehát hogyan lehetséges az, hogy a korrektor is benn hagyja a csizmát, amit a szedő elkövetett? Ezt fogják sokan kérdezni. Hiszen őt azért ültették le, hogy sólyomszemeivel, fürge felfogóképességével és a fránya tudja, milyen jelzőkkel ékesített nemtudom-micsodájával fedezzen fel mindent,

ami helytelen, ami nem odavaló, szóval: ami csizma.

Ezt a körülményt nekem, mint korrektornak, nem igen ajánlatos feszegetnem, mert könnyen rámfoghatják, hogy mentőkísérleteket teszek a munkájukat figyelmen kívül hagyó korrektorok érdekében. Mindazonáltal — vállalva magamra ezt az ódiomot is — erről is kell szólnom. Vegyük csak sorra az eshetőségeket. A korrektor elkezd olvasni, beletemetkezik a nehezen olvasható részleteknek kibogozásába, már-már közel van ahhoz, hogy a kézirat hieroglifáiból kislabilázza azt a helyes szót, amely hivatva van kijavítani a kiszedett csizmát; szinte a nyelve hegyén van már, mint mondani szokás; egyszerre csak odasompolg valaki, aki azt kérdezi tőle, hogy ide vagy oda szedjen-e vesszőt, avagy divízzel vagy egyszerűen szedje ezt vagy azt a szót, de a legtöbb esetben hasonló csip-csup kérdéssel zavarják meg őt. A korrektor a választ befelé irányított mérgeledéssel és fogcsikorgatással leadja a zavaró dīb-dáb-kérdzősködőnek, azonban eközben az agyában még kóválygó, de már majdnem megfejtett rébusz nagyhirtelenül elillan a homályba és amikor azután újból belepislant a levonatba, meg a kéziratba, már elfelejtette, hogy az előbb csizmát akart reparálni és — quasi re bene gesta — tovább olvas. Ilyen eshetőség gyakran adja elő magát a gyakorlatban.

A második eshetőség pedig az, amikor mindenféle körmönfont és agyafúrt furfangosság és leleményesség ellenére a korrektor sem tudja kiókumlálni, hogy mit is jelent az a csizmának szedett valami a kéziratban. Amint hogy senki ember fia ezen a világon nem érthet mindenhez, egyik-másik dologhoz meg éppenséggel semmit, magyarul mondva: hatökör hozzá, azonképpen bizony a korrektornak is megengedhetjük, hogy az emberi tudásnak valamelyik területén fogyatékos legyen a hozzákonyítása, mert hiszen tudásról egyáltalában nem beszélhetünk. No meg aztán: néha csak látszik csizmának az, amit mi — nem ismerve a témát — annak vélünk. Igaz ugyan, hogy ilyenfajta önvégasztalódásokkal nem tanácsos sok-

szor áztatni magunkat, mert könnyen kudarcot vallhatunk vele. Ha tehát a korrektor sehogyan sem tud a végére járni az ilyen fogas részletnek, akkor igen jól teszi, ha nem okvetetlenkedik bele a korrektúrába valamilyen magatermelte szóval vagy mondatrészel, hanem a szerzői korrektúrába küldő egyén útján hívja fel az író figyelmét az ilyen passzusokra. Én így szoktam eljárni ilyen esetekben, hogy a házikorrektúra szélére odaírom: „A szerzőnek küldendő levonaton megkérdőjelezendő!”

A harmadik módja annak, hogy a korrektor a csizmákat behagyja, az, ha vele szemben sürgető akciót fejtenek ki felsőbb helyről. Ámde a gyors olvasás csak akkor lehet jó, ha a szedés kifogástalan, mert azon még a gyors, tehát rossz olvasás sem ronthat. Egyébként pedig csakis a meggondolt, megfontolt, megrágott és megemésztett olvasás mondható jónak.

No, de ez még mind nem baj, mert hiszen ha a korrektor benn is hagyja a csizmát, még mindig nem megsokszorosított csizma az, még mindig van alkalom a megreparálására.

Figyeljük meg tehát a korrektor által észre nem vett csizma további útját és elérkezőnk a szerzőhöz, az íróhoz, vagyis ahhoz, akinek még módjában áll, hogy a nyakát szegje neki. Tapasztalat szerint itt is többféle lehetőség van arra, hogy a csizma továbbra

SÁRGA MÁRKÁJÚ MÄSER- LEMEZEK

Mäser közismert és nálunk is kedveltségnek örvendő alnyomat-lemezeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan minőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemezeket a szakemberek örömmel üdvözlik és használják

KÉRJEN
INGYEN MINTÁT
ÉS
ÁRAJÁNLATOT

**GRAPHISCHE
FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C. 1**

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK
AUTOTÍPIÁK,
SZINES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN
A LEGJOBBAK!
KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTÉSEN
KÜLDÜNK
HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

is megmaradjon eredeti ékteleenségében. Vannak szerzők, akik tudva azt, hogy szellemi produktumuknak korrektúráját már a nyomdában intézték el házilag, kényelemszeretből át sem olvassák a nekik beküldött levonatok, hanem egyszerűen ráírják a nyomtatási záradékokat.

Ha már most az ilyen kurtán-furcsán elintézett szerzői imprimatúra nyomán a korrektor által sem észrevett csizma továbbra is bennmarad ott, ahol bennehagyták, akkor — ha csak a géprevízió alkalmával valamilyen merő véletlenségből kifolyóan nem szúr szemet a revizornak —, akkor ezt a csizmát már a világnak semmilyen hatalma nem menti meg attól,

hogy fényes napvilágot lásson a nyomdafesték révén. Ha azután a szerző egyik-másik barátja felhívja figyelmét erre a csizmára, holtbizonyos, hogy a nyomdára tolja és még az mondható a jobbik kázusnak, hogy belátja saját gondatlanságát és az ügyet tovább nem bolygatja.

Prakszisomban előfordultak már olyan esetek is, amikor a szerzőnek beküldött levonaton vörös ceruzával kerítettük be a csizma helyét és a levonatokot úgy kaptuk vissza, amint elküldöttük, ami arra enged következtetni, hogy a szerző még átlapozni sem tartotta érdemesnek a levonatok. Néha hosszadalmas telefonálgatások segítségével tudtuk csak — több-

nyire a géprevízió végzésekor — a csizmát kijavítani.

Amint tehát látjuk, némelyik csizma oly makacs, hogy a végtelenségig tudja magát tartani. De még olyan csizmát is láttam, amely többszöri sajtó alá rendezés dacára is átcsempészkedett az újabb nyomtatású példányszámra, úgyhogy szinte oknyomozó történelmi kutatásra lett volna érdemes annak a kipuhatolása, vajjon miként is jött létre és hogyan van az, hogy oly makacsul tudta magát tartani több kiadáson keresztül a felszínen.

A szerző mulasztásából eredő csizmáknak egy másik lehetőségére akkor nyílik alkalom, ha a szerzői korrektúrák nagyon szövevényesek vagy hoz-

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. TELEFÓNSZÁM 223-70

Visegrád * **VILÁGOS REFORM GROTESZK** * Esztergom

Perltől 4 cicerőig 14 fokozatban

Isaszeg * **FÉLKÖVÉR REFORM GROTESZK** * Kispest

Gyémánttól 4 cicerőig 15 fokozatban

Miskolc * **KÖVÉR REFORM GROTESZK** * **Eperjes**

Nonparelltól 8 cicerőig 17 fokozatban

Szekszárd * **KESKENY KÖVÉR REFORM GROTESZK** * **Dombóvár**

Petittől 8 cicerőig 14 fokozatban

DÍSZES REFORM GROTESZK

Csak verzális, terciától 5 cicerőig 7 fokozatban

KÖZPONTOK:

H. BERTHOLD AG, BERLIN ÉS D. STEMPEL AG, FRANKFURT AM MAIN

zánemértően jelölték ki a javítandókat bennük. Jól tudjuk mindannyian, hogy az ilyfajta korrektúrák elég gyakoriak. A szerzőkben — maguk előtt látván immár nyomtatott betűvel gondolataikat — ilyenkor ébred fel erőteljesebben a röstelkedés érzete, ilyenkor fokozódik bennük a nagyközönség előtt való megjelenés tudata és egyikük-másikuk egy cseppet sem szégyenkezik, hanem odáig viszi a dolgot, hogy újabb kéziratot csinál a korrektúrából! Már most, tekintettel arra, hogy az első korrektúrának ólomban való végzését a legkritkább esetekben ellenőrzítetik a korrektorral a nyomdában, hanem újból elküldik a szerzőnek, ismét alkalom nyílik újabb csizmáknak a létrejövetelére. A szerzői korrektúra végzéséből eredő csizmákat persze annak kellene kiküszöbölnie, aki a munka kinyomtatásához végső ponton megadja az engedélyt, de ebben az esetben is gyakran azt gondolják, hogy a korrektúrát a nyomdában jól csinálták meg, kár tehát az időt tölteni az ellenőrzéssel; egyszerűen ráírják: *Imprimatur*; olyik még erre is lusta és csak „Imp.”-et ír oda; de most már igazán csak a jó Istenke tudna szolgálni valamelyes ujjmutatással arra vonatkozólag, hogy a korrektúra végzéséből származott csizmák ne lássák meg a fényes napvilágot. Egy lehetősége volna még az ilyen csizmának a nyomtatás előtt való kiküszöbölésére: a géprevizíó elvégzésekor a teljes átolvasás, vagy az előtte való beolvasás. Azt mindnyájan tudjuk, hogy minden újunknak a megolvasásából is nagyobb szám keletkezik azoknak a nyomdák-nak a számához képest, ahol a beolvasásra idő van; nem azért, mintha a revizor nem szakítana szívesen időt erre magának, hanem azért, mert előbbre való munkával van túlhalmozva. Egy irtószere van a csizmáknak a nyomtatás előtt: *teljesen újból át kell olvasni mindent nyomtatás előtt!*

Mindent így össze-vissza foglaltam és boncolgattam a csizmának eredési, benmaradási és makacs megmaradási lehetőségeit, át kell térnem annak a fejtegetésére, hogy voltaképpen mit is tekintünk csizmának. Erről azonban egy következő csevegésben beszélék majd.

Rasofszky Andor

TREFFER

1927

ALBERTA

a jelenkor legtökéletesebb, különlegesen erős építésű, megállóhengerű (Haltcylinder), előlkiakós gyorsajtója! Számos oly szabadalmazott újítás, amilyenek csakis a kétturás gépeken található! E célra átkonstruált különleges, de egyszerű kezelésű „Universal” önberakókészülék! Leálítható nyomóhenger! Nagy nyomásteljesítmény!

**SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL**
ALBERT & CIE A. G. FRANKENTHAL

VEZÉRKÉPVISELET:
ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE R. T.
BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32 TELEFÓN 223-70

EGY KICSINY

terjedelmű, de nagy teljesítőképességű

OFFSETOSZTÁLY

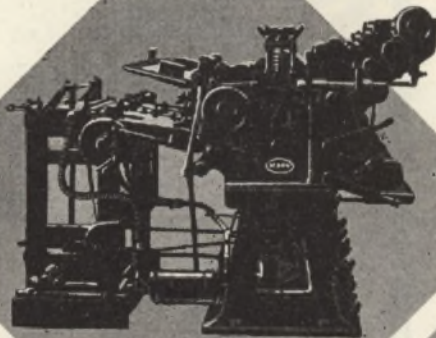
áll majd üzemének rendelkezésére, ha önberakóval felszerelt

„MANN” BABY OFFSETGÉPÜNK

beszerzésére határozza el magát. Kevés költséget igényel, de annál nagyobb anyagi kilátásokkal kecsegteti!

Több mint
5500
nyomás
óránként

Rendes nyomásfelület
31.5 x 51 cm
Külön nyomásfelület
35 x 51 cm

Ezenkívül szüksége lesz
Önök — ha ugyan ilyen olcsó
segédgépekkel még nem rendelkezne

1 átnyomósajtóra

1 szemcsézőgépre

Ezen három gépen és az ezekhez szükséges kisebb felszerelési tartozékokon kívül egy egyszerű litográfiai üzemhez egyébre kezdetben nem is lesz szüksége. Annál nagyobb jelentőséget kell tulajdonítania annak a ténynek, hogy egyszerűen a legjobb gépek birtokába jut, amelyekkel versenyképességét nagyban növelheti. A szállítással egyidejűleg rendelkezésére bocsátunk egy gyakorlott offsetnyomó-oktatót, akinek évtizedes tapasztalatait Ön is értékesítheti. Még ma kérjen árajánlatot és prospektust képviselőnkől: Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlettől, Budapest VI, Tátra ucca 6, vagy közvetlenül tőlünk:

GEORGE MANN & CO. LTD., LONDON W.C.1

MANN

MAGYAR GRAFIKA

HAVI FOLYÓIRAT • VIII. ÉVFOLYAM 7. SZÁM • 1927 JÚLIUS

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

E füzet tartalma :

Az első komoly lépés

Wanko Vilmos : A Szlovenszkóban rendezett kiállításainkról (3 képpel a német szövegrészben)

(*K. K.* : A kassai kiállítás — *O. S.* : A pozsonyi kiállítás — A kiállítások anyagáról)

Fr. Blazsko, Bratislava-Pozsony : Szlovenszkó könyvnyomtató iparáról

A reklámszedés új hajtása

Laupál Antal, Kassa-Kosice : Egy kiállítás tanulságai

Rabinovszky Máriusz : A gyermek és a könyv lelke

Karl Fischer, Leipzig : A nyomtató eljárások megválasztása

Herzog S. és Fiedler Károly, Pécs : Spíszelés a gépszedésben

Freund Jenő könyve : A papiros a grafikában

Rasofszky Andor : További csevegés a csizmákról

Rosner Károly : Néhány szó a plakáthelyekről

A cellophanról

Az egységes nyomdai helyesírás ügye

Rovatok :

Feljegyzések — Új betűk és díszek

Bekilődöttek (5 ábrával) — Innen-onnan

*

Az első komoly lépés

A Magyar Grafika júniusi számában Werner Jenő, a Pozsonyban megjelenő Slovenská Grafika szerkesztője részletesen feltárta a szlovenszkói szakkulturális élet fény- és árnyoldalait és egyben a szomszédos államok nyomdászágával való szakkulturális együttműködés szükségességét hangoztatva, megjelölte ennek legjobbnak vélt bázisát is. Ezekhez a fejtegetésekhez a magunk részéről nem sok hozzáfűzni valónk van. Mindenkor készek vagyunk a megértő és tisztán csak kollégiális érzelmektől áthatott együttműködésre, aminek bizonyítékát szolgáltattuk akkor, amikor felhívásra

megrendeztük Szlovákiában kassai és pozsonyi nagyszabású kiállításainkat, amelyek az ottani szakmai és társadalmi fórumok által egyformán kultúreseményeknek nyilvánították s amelyeknek hatása — meggyőződésünk szerint — jótékonyan kell hogy befolyásolja úgy az ottani helyi nyomdaipari viszonyokat, mint a már rég óhajtott szakkulturális együttműködés ügyének kifejlődését. Hogy ennek a fejlődése milyen irányt fog venni és milyen erővel fog előre törni, azt egyelőre nem tudjuk, de reméljük, hogy a várakozásokat ki fogja elégíteni és az eszme győzelméhez fog vezetni.

A Szlovenszkóban rendezett kiállításainkról

Mint a régi *Szakkör* volt titkára és a *Grafikai Szemle* volt szerkesztője több ízben jártam a nagyobb felvidéki városokban kiállításokkal kapcsolatos előadásokat tartani s egyébként is meglehetősen alaposan ismertem az ottani nyomdaipari viszonyokat, a nyomdák teljesítőképességét, fejlettségi fokát. Érthető érdeklődéssel néztem tehát mostani körutam elé. Mennyire és milyen irányban változtak a szlovenszkói nyomdaipari viszonyok? Minden kertelés nélkül — aperte — kijelenthetem, hogy a szlovenszkói nyomdaipar mai helyzete épp olyan vigasztalan, mint akár a magyar, akár az erdélyi nyomdaiparé. A munkaalkalom kevés, a munkanélküliség ennél fogva meglehetősen nagy, a szennyverseny ott is burjánzik s leküzdése talán még több akadályba ütközik, mint nálunk, a szlovenszkói nyomdaipar egyébként is fokozottabban érzi a fejlett csehországi nyomdaipar versenyét, mint amennyire érezte valaha a budapesti nyomdaiparét. Ilyen körülmények között nem csoda, ha a régi történelmi nevű nyomdavállalatok, amelyek valamikor klasszist jelentettek a felvidéki nyomdaiparban, lassankint jelentéktelen üzemekké zsugorodtak össze s a nyomdák felszerelése is fokozatosan elavultak, lerongyolódtak. *A rekonstrukció nagy munkája még itt sem kezdődött meg.* Ebben a szomorú képen egyetlen egy fix és vigasztaló pontot látok: *hogy a nyomdák és a nyomdai munkásság minden lerongyoltság mellett is a szép munkára törekszenek!* A szlovenszkói nyomdaipari termékek mai nívója ma is egy szinten áll a hajdani vi-

déki jobb nyomdák nívójával. Hogy ezen segíteni szeretnének maguk az érdekeltek, az kétségtelen, s el kell ismerni, hogy áldozatok árán is tartani, sőt javítani akarják a nívót, aminek stagnálása jórészt a megrendelők szűkkeblűségével magyarázható. Szakkulturális tekintetben itt is érezteti hiányát a Szakkör, amely hivatva volna szaktanfolyamokat és kiállításokat rendezni. A *Slovenská Grafika* kötelező ugyan, de ez még távolról sem jelenti az igények teljes kielégítését. Szakkörre elkerülhetetlen szükségük van a felvidéki kollégáknak, talán még fokozottabb mértékben, mint a mi esetünkben, mert nem szabad figyelmen kívül hagyni az új államilakulás folytán előállt új, a régitől merőben más viszonyokat. A régi Magyarország idején a felvidéki nyomdák kilencven százalékában csak sátoros ünnepkor akadt szlovák nyelvű munka, ma más a helyzet; a régi magyar nyelvet a hivatalos szlovák nyelv váltotta fel, amit a mai szlovenszkói nyomdászság nagyrésze — magyar ajkú lévén — elsajátítani nem volt képes. Hogy ez igen nagy baj, azt ott nagyon is érzik s ha már a változhatatlanba bele kell nyugodni, akkor elsősorban abban kell majd a szakkulturális működésnek megnyilvánulnia, hogy a nyelvismeretet a legszélesebb körbe kezdik majd terjeszteni, mert ellenkező esetben sokkal szomorúbb következményekkel kell majd számolniuk. A megalakítandó szlovák Szakkörnek azután ezenkívül egyéb igen fontos feladata is lesz. Nevezetesen a mai szlovák nyomdaipari nívónak az adott körülményekhez képest való céltudatos

kifejlesztése. Ezt a munkát nem lehet csak a külföldi nyomdai termékek nivójának feltárásával elvégezni, mert az ottani helyzetben a legtöbb esetben számolni kell minden egyes nyomtatvány többnyelvűségével. A szlovák nyelv mellett Kassán pl. a magyar, Pozsonyban pedig a német, avagy a német és a magyar szöveg is divatos, illetve szükséges. Ugyanez a helyzet más felvidéki városokban is. A szlovák mesterszedésbeli iránynak tehát ehhez a szükségszerű többnyelvűséghez kell alkalmazkodnia, ami sok tekintetben előnyöket is jelent, mert egy sajátos nemzeti akcidenstílus kifejlődésének csíráit hordja magában. Mindent egybevetve a szlovák Szakkörre, illetve annak vezetőire az elképzelhetően legszebb feladatok várnak. Fáradságos, nehéz munka lesz, de az eredmény el nem maradhat, mert a tanulás és önképzés utáni vágy lépten-nyomon észlelhető s ezt a végletekig ki kell aknázni a nyomdaipar és annak művelői javára egyaránt.

Több ízben hallottam emlegetni, hogy a szakkulturális munkálkodás kifejlesztésének Szlovenszkóban igen nagy akadálya volna a kezdeményező és irányító erőknél való hiány. Ezt a felfogást nem tudom osztani, mert úgy Kassán, mint Pozsonyban egyaránt ennek ellenkezőjéről kellett meggyőződnöm. A kassai kiállítás propagandájának megadminisztrálása olyan képességekről és meggyőződésből fakadó olyan nagyfokú lelkesedésről tett tanúságot, hogy a szakoktatás ügyét nem kell féltetni. Pozsonyban a kiállítás megrendezése, a propaganda céltudatossága semmivel sem maradt a kassai mögött. De a pozsonyi centrumban élő és működő szakkulturális erők értékét már nem mérem a kassai mértékkel, mert erre sokkal jobb mértéket találok a kitünően működő pozsonyi nyomdásztanonciskolában, amelynek létrehozatala, kísérleti műhellyel való felszerelése és üzemben tartása, a szakkulturális téren való intenzív munkálkodás iránti fogékonyság olyan magas fokát árulja el, aminőre nálunk nem találunk példát. Működő tipográfus-munkaerőknél tehát nincs hiány Szlovenszkóban és ha ezekhez hozzászámítjuk a grafikusok kisdéd, de annál értékesebb csoportját, úgy bizalommal nézhetünk a jövőbe: a szlovenszkói szakoktatás megáll a maga lábán is. De ha az illetékesek úgy találnák, hogy ezenfelül is szükségük van segítő társakra, úgy ezeket min-

den bizonnyal megtalálják akár a prágai, akár a közeli bécsi, vagy ha tetszik a budapesti szakkulturális tényezők között. Bizonyos, hogy erre nem lesz feltétlenül szükség, de ha ilyen irányban gondolják a nemzetközi szakoktatásbeli együttműködést — a mostani kezdőlépés után — tovább fejleszteni, úgy erre segítőtársakat itt is, ott is találunk. E rövidke megemlékezés nem volna teljes, ha nem emlékeznénk meg a szlovenszkói szaktársak között általában örvenderesen fellángolt tudás-szomjrról. Nemcsak Kassán és Pozsonyban volt észlelhető a kiállítás iránti nagy érdeklődés, hanem e városoktól messze eső városokban is. Nem leki-csinylendő dolog, hogy Kassán megjelentek a kiállításra az *eperjesi* kollégák csaknem teljes számmal, az *ungvári* kollégák közül mintegy harmincan, sokan *Beregszászról*, *Munkácsról*, sőt akadt látogató a magyar *Sátoraljaújhelyről* is; Pozsonyban viszont a távoli *érsekújvári* kollégák kisebb csoportja rándult fel a kiállítás megtekintésére, nem szólva a környékbeli kisebb helységek nyomdászairól, akik szintén nem mulasztották el a ritka alkalmat, hogy tanuljanak és okuljanak. Ezt az örvendetes jelenséget semmi esetre sem tulajdoníthatom csupán annak az okszerű és céltudatos szervezőmunkának, amelynek lelke Pozsonyban *Werner Jenő*, Kassán pedig *Stier Béla* volt, hanem a szakoktatás és önképzés iránti felbuzdulásnak, amelyet most már ápolni kell, nem szabad hagyni elszunnyadni, ha a szakoktatás hívei a most elért nagy eredményeket nemcsak megőrizni, hanem ki-mélyíteni is akarják.

A magunk részéről szívből kívánjuk részükre a legszebb sikereket, amiket e téren egyáltalán csak lehetséges elérni.

Wanko Vilmos

A kassai kiállítás

A *Kelet-szlovenszkói Múzeum* három hatalmas méretű termét bocsátotta rendelkezésünkre annak igazgatója: *dr. Pollák József*, aki a legnagyobb előzetkenységgel és ügyszeretettel karolta fel a kiállítás ügyét. Az anyag példás és impozánsan mutatós elrendezése után június 25-én nyílt meg a kiállítás és már az első napon is több mint kétezer főnyi látogatót számláltak meg a múzeum közegei. A társadalom minden rétegeből kikerült látogatókon

kívül testületileg vonultak fel az iskolák növendékei is. Az első forgalmas nap után június 26-án városnap délelőtt történt meg a kiállítás hivatalos fórumok részéről való méltatása, amikor is *Patzal József* kolléga, a prágai Typografia szakkör kassai helyicsoportjának elnöke üdvözölte az ezen aktusra megjelent *Jakobs Ottokár* kereskedelmi és iparkamarai alelnököt, *Bernovszky Lajos* kormánytanácsos, zsupánhelyettest, *Smrz* alpolgármestert, *Slavicsek Károly* kormánytanácsos, rendőrigazgatót, *dr. Pollák József* múzeumi igazgatót, *Plavka András* kereskedőtestületi megbízottat, *Molnár Miklós* ipartestületi elnököt és a kassai kereskedő- és iparosvilág színejavát. Az üdvözlő beszéd után *Werner Jenő*, a Slovenská Grafika szerkesztője, a szlovenszkói nyomdászszövetség pozsonyi központjának képviselője üdvözölte a közhivatalok vezető képviselőit, rámutatott a kiállítás fontosságára, megköszönte a tantestületnek, hogy a tanulóifjúságot a kiállításra felvezették, majd kérte Bernovsky zsupánhelyettest, hogy a zsupanátus a maga hatáskörében kövessen el mindent a szlovenszkói nyomdaipar megmentéséért.

Jakobs Ottokár, a kereskedelmi és iparkamara alelnöke magvas beszédben fejtette ki, hogy Európa országainak és Amerikának felvonultatott nyomtatványanyagával a kassai nyomdatermékeket párhuzamba lehet vonni. A helyi nyomtatványtermékek azt mutatják, hogy Szlovenszko ipara és kereskedelme fejlett és minden támogatást megérdemel. Majd felhívta a kereskedő- és iparostársadalmat, hogy megrendeléseikkel a kassai nyomtatóipart támogassák.

Bernovsky Lajos kormánytanácsos, zsupánhelyettes történelmi visszapillantásban gazdag beszédben ismertette a nyomdaipar multját és jelentőségét, hangsúlyozta a kiállítás gazdag anyagának szépségét, melynek elrendezése felett, valamint afelett, hogy az a nemzetközi viszonylat méreteit túlhaladja, — megelégedését fejezte ki.

Smrz alpolgármester a város nevében üdvözölte a kiállítást, hangsúlyozta annak kulturális értékét és nevelő hatását s a nyomdaipar fejlesztésének és előhaladásának sok sikert kívánt.

A kereskedőtestület delegátusa, *Plavka József* üdvözölte a kiállítást és a rendező testületeket, utána *Molnár Miklós*, az ipartestület elnöke, a nyomdászok szakmaszeretét állította az iparostár-

sadalom elé, tiszteletreméltónak nevezte azt az energiát, mellyel a mai iparpangás közepette a kiállítást megrendezték. Méltatta *Wanko Vilmosnak*, a nyomdásznak nagyszerű munkáját, aki hosszú idő alatt nagy szorgalommal gyűjtötte össze a kiállítás rendkívül gazdag anyagát.

A kiállítás hivatalos méltatása után a hivatalos személyiségek *Wanko Vilmos* és *Werner Jenő* kaulauzólása mellett megtekintették a kiállítás anyagát s nagy elismeréssel nyilatkoztak annak ízlést fejlesztő és oktató értékéről. A hivatalos fogadtatás után érkezett meg *Nemecsek Vacláv* kolléga, a csehszlovákiai nyomdászszövetség elnöke is, aki szintén melegen üdvözölte a magyar és a szlovák nyomdászszak kulturális téren való találkozásának ezt az első akcióját.

A kiállítás látogatottsága ezután is igen forgalmas volt, körülbelül 5000-re lehet becsülni az összes látogatók számát, úgyhogy a kiállítást a tervezett két napon túl, még június 27-én is nyitva kellett tartani, amikor a látogatottság azonban már nem volt olyan tömeges, miután a további nyitvatartást csak a déli órákban forgalomba került röpcédulák útján lehetett publikálni. Ugyancsak ezen a napon az esti órákban tartotta meg lapunk szerkesztője is az előadását, amelyben vázolta a kiállítás hármass célját és részletesen foglalkozott a kiállítási anyag három főcsoportjának mindegyikével.

A kiállítást szaktársi környezetben *Stier Béla* kolléga zárta be, amikor *Wanko* előadása után köszönetet mondott a *Magyar Grafika* áldozatkésztségéért és a rendező fáradozásáért, abban a reményben, hogy ezentúl rövidebb időközökben lesz alkalomunk hasonló akciókban együttműködni. KK.

A pozsonyi kiállítás

A kassai kiállítás példátlan sikere után az egész anyag Pozsonyba került, ahol a kiállítás helyéül a *Művészház* pompás helyiségeit sikerült biztosítani. Július 1-én délelőtt 11 órakor nyitották meg a kiállítást, amikor is *Moskóczi József* nyomdaigazgató szlovák nyelven üdvözölte a kiállítás védnökét, *dr. Okánik Lajos* polgármestert, *dr. Markovics* volt minisztert, *Stein Vilmost*, a kereskedelmi gremium képviselőjét, *Wanko Vilmost*, a kiállítás rendezőjét és számos helyi személyiséget és ujságírókat.

Rámutatott a kiállítás nagy jelentőségére, a szlovenszkói nyomdaipar fejlődésére és mai krízisére, amely a vele szoros kapcsolatban álló szlovenszkói irodalmat és kultúrát is veszélyezteti. A kiállítás célja — úgymond — részben a szlovenszkói nyomdászág szakmai képzettségének fokozása, nagyrészt azonban a közönség érdeklődésének felkeltése a szép nyomdatermékek iránt. Köszönétét tolmácsolta a Művészház igazgatóságának, amely a termeket oly készségesen bocsátotta rendelkezésre a kiállítás céljaira, továbbá Wanko szaktársnak az önfeláldozó rendezésére és kérte a polgármestert, hogy a kiállítást a közönség számára nyissa meg.

Magyar nyelven *Angermayer Károly* nyomdatulajdonos üdvözölte a vendégeket a kiállítást rendező két testület nevében. Hangsúlyozta, hogy a pozsonyi nyomdaipar négyszázéves multra tekint vissza és az ország kultúréletében mindig tevékeny szerepet játszott. Jelenlegi nagy krízise mellett is mindent elkövet, hogy lépést tartson a nyomdatéchnika fejlődésével s elvárja, hogy törekvéseit az illetékes tényezők megfelelő támogatásban fogják részesíteni. Ez a kiállítás is azt a célt szolgálja, hogy közelebb hozza a megrendelőt a nyomdászhoz és megismertesse a nagyközönséget a nyomdatermék fontosságával minden vonatkozásban.

Kugelman Gyula, a nyomdászegyesület elnöke német nyelven tolmácsolta a két testület üdvözlését. Rámutatott, hogy a mostani kiállításon is meggyőződést szerezhet mindenki arról, hogy a szlovenszkói nyomdaipar minden szempontból lépést tart a technika mai követelményeivel, hogy képes a légkényesebb ízlésnek, a legmesszebbmenő követelményeknek megfelelő bármily nyomdatermék elkészítésére. Semmiképpen sem indokolt tehát, hogy az itteni hivatalok és testületek nyomdaiparunkat a legnagyobb mellőzésben részesítik, előnyt adva más országok vagy országrészek nyomdaiparának. Nyomdaiparunk pangása, munkanélkülieink több százra menő tábora tanuskodik arról, hogy az itteni mértékadó körök a legmostohábban kezelik iparunkat s nem méltányolják eléggé azt a fáradságos és költséges munkát, amit szakmánk fejlesztésére fordítunk. Ez a mellőzés mérhetetlen kárára van az itteni lakosság kultúrájának és veszélyezteti a kultúra technikai munkásainak egzisztenciáját is. Reméli, hogy ez a kiállítás fordulópontot fog jelenteni ezen a téren és a meg-

jelent vendégek a maguk hatáskörében is elő fogják segíteni nyomdaiparunk fellendülését.

Dr. Okánik Lajos polgármester, a kiállítás védnöke mindhárom nyelven felelt az üdvözlő beszédekre és kiemelte a nyomdaipar jelentőségét az emberiség kultúrájára. „Amerika felfedezése Kolumbusz Kristóf által — úgymond — bizonyára egyik jelentős eseménye az emberiség történetének, mégis eltöri Gutenberg találmánya mellett, amely közkinccsé tette a tudományt, az irodalmat, a művészetet, mely szabadságszeretetre és humanitásra tanította a népeket és kiemelte a lelki sötétségből. Minden nép kultúrájában sorsdöntő szerepet játszik az ország nyomdaipara és annak helyzete, azért a legnagyobb megértéssel és szeretettel viseltem az Önök törekvései iránt és nagy örömmel vállaltam el a kiállítás védnökségét. Midőn a város lakossága nevében a kiállítást megnyitottnak nyilvánítom, a legnagyobb sikert és eredményt kívánom.”

Sie treffen ihr Ziel!

WENN SIE IHREN BEDARF AN JAGDWAFFEN, JAGD-REQUISITEN U. MUNITION IN DER NEUROFFNETEN WAFFENHANDLUNG FR. KUNZ BRATISLAVA, LORENZERTORGASSE NR. 56A, DECKEN REPARATUR-WERKSTÄTTE FÜR WAFFEN ALLER ART

ZIEL-FERNROHRE
FERNSPRECHER
EIGENE
■ ■ ■
SPEZIALABTEILUNG
Nr. 1247
FÜR SPORTARTIKEL

Reklámkártya a pozsonyi nyomdászatanonc-szakiskola tanítványainak munkáiból. Tervezte és szedte Rudolf Mendel

Az ünnepélyes megnyitás után Dr. *Okánik* polgármester és a testületek megjelent képviselői *Wanko* szaktárs kalauzolásával megtekintették a kiállítást és hosszasan időztek a gazdag gyűjtemény minden megkapó munkája előtt, figyelmesen hallgatva *Wanko* szaktárs fejtegetéseit.

Maga a kiállítás szép látogatottságnak örvendett. Tekintettel a nyári szünetre, nem voltak ugyan csoportos látogatások az iskolák vagy más testületek részéről, de azért kb. háromezere tehető a látogatók száma a lakosság minden rétegéből s a nagy érdeklődésre való tekintettel remélhető, hogy a kiállítás sikere minden téren kielégítő. Szaktársaink sem hagyták kihasználatlanul az alkalmat és még a közeli vidék nyomdászai közül is láttunk számos látogatót. Különösen nagy számban gyűltek össze szaktársaink július 3-án, vasárnap délelőtt a Művészház termeiben, hogy *Wanko* szaktárs hirdetett előadását meghallgassák, amely azonban, sajnos, nem volt megtartható, mert a nagyközönség nagy érdeklődése és folytonos jövés-menése ezt lehetetlenné tette. Az elmaradt előadásért részben kárpótolt bennünket *Wanko* szaktárs előzékenysége, aki kifogyhatatlan türelemmel válaszolt és nyújtott magyarázatot minden hozzáintézt kérdésben.

O. S.

A kiállítások anyagáról

Az anyag úgy Kassán, mint Pozsonyban azonos volt, összesen 2109 negyedíves és 153 fél-, illetve egészíves tablóra szerelve került a kiállítási helyiségek falára. A pozsonyi kiállítási helyiségek csaknem az egész anyagot fogadták be, míg a kassai kiállításon az anyagnak valamivel több mint a fele került kiállításra.

Tárgyi szempontból az egész anyagot három főcsoportra oszthatjuk:

1. a leggyakoribb reprodukáló eljárásokat rendszeresen feltáró csoportra;
2. a nemzetközi nyomtatványgyűjtemények csoportjára, és
3. a modern könyvnyomtató modern betűit és nyomtatóeszközeit bemutató csoportra.

Az első csoport 295 táblán 116 tétel alatt sorakoztatta fel a magas-, sík- és mélynyomtatás leghasználatosabb ágazatait, illetve ezeknek termékeit. Külön táblákon láthatók a köznapi használatban levő reprodukáló gépek: a *magasnyomtatású* gyorsajtók, tégelyesgépek és rotációs-gépkolosszusok, ugyanebben a csoportban láthattuk *Koenig Frigyes* legelső öt gyorsajtómodelljét is. Vona-

las és tangírozott vonalas klisék, hálózatos és szemcsés autotípiák. Színes fototípiák és színes autotípiák. Ezután következtek a közönséges magasnyomást, a színes akcicensnyomást, illusztrációsnyomást, a három- és négy-színnyomást bemutató táblák. A színes akcicensnyomást, úgyszintén a három- és négy-színnyomást sematikusán, sorozatosan is ábrázoltuk, úgyhogy a laikus közönség is érthető magyarázatát kapta egy színes munka, vagy illusztráció munkamenetének, illetve ily munka keletkezésének.

Az anyag második, szintén igen tanulságos csoportja magyar, francia és angol származású három- és négy-színnyomat.

Néhány szép *fénynyomatos* tábla után a *litográfiai rész* következik és elsősorban egy hét- és egy tizenkétszínű litográfia munkamenetét ábrázoló sorozatban ad fogalmat nyomdásznak és laikusnak egyaránt arról a rendkívüli színérzékelt igénylő fáradságos munkáról, amit egy kromolitográfusnak kell elvégeznie. Egy csomó elsőrendű magyar és német litográfiai nyomat bemutatása után az *offsetnyomás legszebb termékeit* látjuk felvonulni, főként a reklámgrafika köréből, de itt láthattuk régi könyvek offset útján készült néhány fakszimile-nyomatát is, valamint a *Typar-írőszedőgépet*, ennek produktumait, nemkülönben a *Guttacolor-* és a *Monogutta-eljárások* útján készült néhány szép tablót.

Ezután a *mélynyomás eredményeit* regisztráló gazdag és imponáló anyag vonul fel előttünk, amely színpompá és tökéletesség szempontjából mintegy figyelmeztet minket, hogy ebben az eljárásban kereshetjük és találhatjuk fel a jövő reprodukálóeljárását.

E főbb csoportok között megfelelő helyen összehasonlító célzatú táblákat láthatunk, amelyek a *litográfia és a magasnyomás*, illetve az *offsetnyomás közötti összehasonlításra* adnak alkalmat, igen érdekes volt például egy és ugyanazon festmények, *könyvnyomdai háromszínnyomás, rotációs háromszínnyomás, háromszínű mélynyomás és offsetnyomás útján készült reprodukcióit* szemlélni. Ugyancsak összehasonlító céllal láttuk egymásmellett a közönséges és színes rotációsnyomású, az egy- és többszínű offset-, illetve mélynyomású újságokat is.

Ebben a csoportban a fentiekén kívül gyönyörűen sikerült nagyméretű három- és négy-színnyomatokat offset- és mélynyomatokat is kiállítottunk a *Frankenthali*, a *Johannisbergi*, az *Augsburg-Nürnbergi*, a *drezdai Rockstroh-Werke* és a *lipcsei Schelter és Giesecke* gyorsajtógyárak szívességéből. Ebben a csoportban mutatuk be miként készül a *doboz*, a *címke* és a *brómezüst képes levelezőlap*. A csoport utolsó lapjai *acélmetszeteket* és ily úton készült merkantil nyomatokat ábrázoltak.

A kiállításoknak kétségkívül ez volt a legértékesebb és legtanulságosabb része, amely állandóan rendkívül élénk érdeklődés központjában állt.

Az anyag második, szintén igen tanulságos csoportja a *nemzetközi nyomtatványgyűjtemény volt*. Itt első sorban a modern szedésstílusokat mutattuk be és pedig az expresszív-konstruktivista, a konstruktív és az elemen-táris tipográfia néven jelölt szedéstípusokat és ezek

mellett kiállítottuk a német Bauhaus néhány szép eredeti munkáját és az „Utópia” nyomán a dadaisták szedés-„költeményeit”.

Ugyanitt vonultattuk fel a Magyar Grafika hét év alatti szedésstíluskutató munkájának jellegzetes példáit is.

A nyomdászati szakiskolák munkáit külön kisebb csoportokban mutattuk be így a lipcsei *Mäser-Technikum*, a milánói *Scuola del Libro*, a párizsi nyomdászszakiskola, valamint a pozsonyi tanonciskola legújabb munkáit, nemkülönben a budapesti szaktanfolyamok Kun-Wanko csoportjának közös tanmenetét *Paxián Péter* munkáiban.

A csoport egyéb anyaga tisztán nemzetközi jellegű volt. A legtöbbje német munka volt, külön csoportosítva a hirdetéseket és egyszínű reklámnyomatokat, külön az akcidenziákat, a könyvművészeti termékeket, majd sorra kerültek a prágai, szlovenszkoói, ausztriai, hollandi, jugoszláviai, romániai, olasz-, angol-, spanyol- és franciaországi nyomtatványok és végül néhány tipikus amerikai ízű newyorki kereskedelmi és reklámnyomatvány és hirdetés.

Ugyanebben a csoportban kerültek bemutatásra a *kassai* és *pozsonyi* munkák is, noha ezeknek rendszeres feltárása sok kívánnivalót hagyott hátra, aminek magyarázatul szolgáljon, hogy a kiállítás rendezője — okulva más helyi kiállításokon előfordult incidenseken — a helyi anyag gyűjtését és rendezését újabban elhárítja, mert bármily rendszerben helyezte is el a rendelkezésre bocsátott anyagot, mindig akadtak helyi nyomdák, amelyeknek vezetői a rendezésben sérelmeket, vagy tendenciát láttak.

A pozsonyi kiállítással kapcsolatban azonban meg kell említeni az ottani Mandl Testvérek offsetnyomdának a külön kiállítását, amely termékein kívül litográfiai köveket, átnyomatokat, offsethez való reprodukciós felvételeket, fóliákat, cinklemezeket és ezeknek segítségével készült nyomatokat és össznyomatokat mutatott be s ezzel szemléltető módon illusztrálta az offseteljárást.

A kiállítási anyag harmadik terjedelmes csoportjában láttuk felvonulni a *modern könyvnyomtató betűit és díszítéseit*, valamint a *modern sokszorosító technika legmodernebb gépeit és eszközeit*.

E csoport a *Magyar Grafika* kiállítási anyagában új kreációt jelent és megszervezését annak gondolatnak köszönheti, hogy a kiállítások hatása nem volna tökéletes, ha csak a termelési fejlettség színvonalát illusztrálnák és ezzel hatnának a megrendelő közönség ízlésére. Szükségesnek és hasznosnak ítéltük megismertetni a nyomdákkal azokat a modern eszközöket és anyagokat, amiket az óhajtott és közeljövőre várt üzemi rekonstrukciónál figyelembe kell venniük, ha üzemüket valóban modern alapokon kívánják újra rendezni. Örömmel regisztráljuk, hogy a német felszerelőipar, betűöntődék és gépgyárak nagy megértéssel fogadták kérésünket irányú anyagok rendelkezésre bocsátása tárgyában: és valóban páratlanul gazdag olyan anyagot adtak össze, amelynek Budapesten való kiállítása is kívánatos.

Több mint háromszáz táblán mutattuk be a betűöntődék legújabb és legszebb termékeit és pedig:

az *Aktiengesellschaft für Schriftgiesserei und Maschinenbau, Offenbach a/M*, cég a keskeny és széles Messe-groteszk betűjét és Senator-antikva családját;

a *Bauersche Giesserei, AG, Frankfurt a/M*, cég a Bernhard-antikvájának immár sokféle tagozódó családját, Bernhard-szépírást és tollvonásait, a Bodoni és Baskerville betűket, a rendkívül népes Vénus groteszkbetű családot, a legújabb kövér antikvatípus, az Atrax betűt és a kiválóan sikerült Futuradíszítménysorozatokat;

a *D. Stempel AG, Frankfurt a/M (Első Magyar Betűöntőde rt., Budapest)* cég Bravour- és Säculum-családját, a Reform groteszkbetű gazdag familiáját, az Omega betűt, a Didor-, Jenson-, Hölzl-, Baskerville- és Garamont betűket, a Kleukens Scriptura nevű írottbetűt, a legújabb díszítményeket s ezek között az elemmentaris díszítménysorozatot;

a *Gebr. Klingspor, Offenbach a/M*, cég termékeiből a Koch-betűket állítottuk ki pompás kollekciónban, továbbá bemutattuk a rovarkozott antikvát, Tiemann antikvát, a Maximilian-betűt és a Hammer-féle Unziale-betűt;

a *Genzsch & Heyse AG, Hamburg*, betűöntődétől a Glass és Ege rajzolta betűket és díszeket, a Cscheschka-betűt, a Fridericus betűcsaládot, a Rex verzálisokat és más régibb, de ma is modernnek tekinthető betűket és díszeket;

a *H. Berthold AG, Berlin*, betűöntőde különösen gazdag anyaggal vonult fel a Block-betű családdal az élen, itt láthattuk a cég Lo-betűjének változatait, a klasszikus Wahlbaum- és Didot-betűket és ezeknek kurzívjait és ezenkívül rendkívül sok díszítőanyagot.

Ugyancsak gazdag és nivós anyagot mutattunk be a *frankfurti Ludwig & Mayer betűöntőde*ből, amelynek háromféle Erbar groteszkjét, az Erbar mediaevalt, a Rasse, Koloss és a legújabb Lucina típusokat, nem-

**MUSIKALIEN JEDER ART
ZU BILLIGSTEN PREISEN**

FÜR KLAVIER, VIOLINE, MANDOLINE, GITARRE, LAUTE ETC.
DIE ALLERNEUESTEN SAISON-
SOWIE AUCH BARSCHLAGER
IN REICHER AUSWAHL STETS
AM LAGER - BESTELLUNGEN
WERDEN PROMPT ERLEDIGT

GRENZBOTE
MUSIKALIEN-ABTEILUNG, FRANZISKANERPLATZ NR. 4

Reklámkártya a pozsonyi nyomdásztanonc-zakiskola tanítványainak munkáiból. Tervezte és szedte Stüppanitz Viktor

különben a Feder-groteszk nevű betűket és sok díszítőanyagot.

A *Schriftguss AG, Dresden*, betűöntőde anyagaiból az Ohio-betűt, ennek kurzívját, s kővér kiegészítőjét, a Kraft-ot, az újabb Cooper-betűt három változatban, a Holländische, Demeter, Piehler és más kártyabetűket és körlevél-kurzívokat, tömémentelen sok díszítő- és vignetta-anyagot, s ezek között a legújabb Blickfang-sorozatokat.

A *J. G. Schelter & Giesecke betűöntőde, Leipzig*, cég anyagából kiemelkedett a Koralle groteszk betűcsalád, a Salzmann-betű, a Wieland körlevélbetű, nemkülönben a cég plakátbetű-produktumai és néhány szép táblán a cég világhírű orientális betűi.

A betűöntődék sorát a *lipcsei Ludwig Wagner AG* cég kisebb kollekcója zárta be, amely a legújabb Schräglinien, Excellenta, Silhouette nevű anyagokat és a cég fraktur és antikva betűkészítményeinek nagy tábláit mutatta be.

Ezeket a betűöntődei anyagokon kívül kiállítottuk a magdeburgi *Dornemann & Co*, a mannheimi *Sachs & Comp*, a luzerni *Roman Scherer AG*, valamint a lipcsei *J. G. Schelter & Giesecke* fabetűgyárának mintáit a legújabb plakátbetűkkel és plakátdíszítésekkel.

*

E csoport modern sokszorosítóipari gépek és eszközök alcsoportja az előbbinél is gazdagabb volt.

Gyorsajtók ábráit és prospektusait a következő cégektől állítottunk ki:

Bohn & Herber AG, Würzburg, Schnellpressenfabrik Frankenthal AG, Frankenthal, Maschinenfabrik Johannisberg, Geisenheim a/Rh., Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg, Augsburg, Koenig & Bauer AG, Würzburg, The Miehle Co Ltd, London, Rockstroh-Werke, Heidenau, J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig.

Tégelynyomógépek és részletek ábráit a következő cégektől:

Rockstroh-Werke AG, Dresden-Heidenau, J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig.

Egy- és többszínnyomó *rotációs gépek* ábráit a következő gyárakból:

Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg, Augsburg, Schnellpressenfabrik Frankenthal AG, Frankenthal, Maschinenfabrik Johannisberg, Geisenheim a/Rh.,

Koenig & Bauer AG., Würzburg, Vogtländische Maschinenfabrik AG, Plauen.

Offset nyomógépeket ábrázoló prospektusokat a következő cégektől:

Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik AG, Coswig i/Sa, Schnellpressenfabrik Frankenthal AG, Frankenthal, Faber & Schleicher AG, Offenbach am Main, George Mann & Co Ltd, London W. C. I., Vogtländische Maschinenfabrik AG, Plauen.

Mélynyomó gyorsajtók és rotációsok ábráit és prospektusait a következő cégektől:

Schnellpressenfabrik Frankenthal AG, Frankenthal, Maschinenfabrik Johannisberg, Geisenheim, Vogtländische Maschinenfabrik AG, Plauen.

Mindenféle rokonszakmabeli gépeket (litográfiai nyomógépek, tömöntődei felszerelések, önberakókészülékek, bronzoló gépek, reprodukáló műintézeti felszerelések, vágó- és könyvkötészeti gépek stb.), valamint könyvnyomdai segédgépeket és eszközöket, technikai újításokat ábrázoló ismertetőket a következő cégektől:

Asbern AG, Augsburg-Göggingen, Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik AG, Coswig, Schnellpressenfabrik Frankenthal AG, Frankenthal, Hoh & Hahne, Leipzig, Maschinenfabrik Johannisberg, Geisenheim, Klimsch & Comp, Frankfurt am Main, Küstermann & Co, Berlin, Kempewerk, Nürnberg, Maschinenfabrik Kohlbach & Comp, Leipzig, Karl Krause Maschinenfabrik, Leipzig, Kleim & Ungerer AG, Leipzig, Koenig & Bauer AG, Würzburg, Läco Maschinenfabrik, Leipzig, Laube, Maschinenfabrik, Leipzig, Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg, Augsburg, Maschinenfabrik Preusse & Comp, Leipzig, Rockstroh-Werke AG, Dresden-Heidenau, Steinmesse & Stollberg, Nürnberg, Maschinenfabrik Georg Spiess, Leipzig, Vogtländische Maschinenfabrik AG, Plauen és ezeken kívül még más cégektől kisebb mintakollektiókat és reklámokat.

A szedőgépek közül a *Linotype*, a *Typograph* és az *Intertype* ismertetőiből állítottunk ki gazdag anyagot.

A *festékgyárak* közül a Gebr. Hartmann, Halle-Amendorf, a E T. Gleitsmann, Dresden, a Berger és Wirth, Leipzig, Budapest, a Lorilleux Ch. és tsa, Budapest, Michael Huber, München, L. Krawany, Bodenbach bocsátottak rendelkezésünkre szép anyagot.

Szlovenszko könyvnyomtató iparáról

Kollégialis örömmel teszek eleget a „Magyar Grafika” szerkesztősege azon felszólításának, hogy írjak lapjukba. Ejnye, mondom, ez aztán már helyénvaló: a mai politikai áradatok nyomott atmoszféráján felülemelkedni és teljes odaadással betölteni, szépíteni azt a művészetet, amelyet *könyvnyomtatásnak* nevezünk.

Tudvalevő, hogy a szlovák nemzet néhány száz esztendeig minden tekintetben el volt hanyagolva.

Igy könyvnyomdászata sem képezett kivételt. Iparunk kicsiny volt, nem volt elismerve, amely azonban nemzeti önállóságunk ezen rövid néhány éve alatt szinte csodálatosan megnőtt és megerősödött és bátran állíthatjuk, hogy ha továbbra is

Szedéspéldák Wanko Vilmos: „Folthatásos reklámnyomtatványok” című cikkéhez. Tervezte Kun Mihály

MAI NAP

LVASSA

ÉL, MERT
ÉRDEKLI

ÉNT!

J Ú L I U S

ÉDENKERT

3

UTOLSÓ

E L Ő A D Á S A
VIGSZÍN HÁZ

POLGÁRI CSALÁDOK TALÁLKOZÓHELYE

MAGYAR KONTHA, MAGYAR BOR ÉS SÖR

**ROTTENBILLER UCCA
52**

**KELLEMEK
NYÁRI
HELYISÉGE
MEGNYÍLT**

CIGÁNYZENE

Tervezte Wanko Vilmos. A Schriftguss AG vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőde „Blickfang“ díszítőanyaga és kövér Cooper-betűje

I P A R C S A R N O K
**I. REKLÁM
KIÁLLÍTÁS
BUDAPEST**
1 9 2 7 A U G U S Z T U S

KÉPVISELI

HARLEY DAVIDSON

TRIUMPH

A·J·S

m **MAJLÁTH** **m**

BUDAPEST VI, HUNYADI TÉR 12 SZ

MO TORKERÉKPÁROK

TELEFÓN LIPÓT 984-85

Tervezte Kner Albert. Az Első Magyar Betűöntőde Rt. (törzsgyárak : D. Stempel AG és H. Berthold AG, Berlin) Reform groteszk betűi és a Schriftguss AG Dresden „Blickfang“ díszítőanyaga

HAMISÍTJÁK

világhírű, 3 gyűrűs védjegyű „505“-ös kelme-
festő készítményeinket és silány utánszatók-
kal súlyos károkat okoznak a figyelmet-
len vevőknek. Ügyeljen a védjegyünkre!

AZ.IGAZI

EZ

A valódi világhírű 505-ös kelme-
festékek kizárólag a fenti védjegy
alatt kerülnek forgalomba és
a maguk nemében páratlanul
kittűnő eredménnyel használhatók

KAPHATÓ
minden drogériá-
ban vagy a jobb
vegyeskereskedé-
sekben és festék-
árúüzletekben

Tervezte Wanko Vilmos. A Schrireguss AG vorm. Brüder Butter, Dresden, betüöntöde „Blickfang“ díszítőanyaga és kövér Cooper-betűje

MI NYUJTJUK NNEK

előnyös bevásárlásaink következtében a legversenyképesebb árakat könyvnyomdai, litográfiai, könyvkötészeti és dobozgyári gépek, betűk, festékek és egyéb szükségleti cikkek vételénél

GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RT

BUDAPEST V, CSÁKY UCCA 49 TELEFÓN LIPÓT 904-57

SZEGEDI SZŐNYEGSZÖVŐIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Van szerencsénk a bentiekben legújabb árjegyzékünket tisztelettel átnyújtani. Üzletkörünket, amint ebből látható, a legfinomabb minőségű úriszoba szőnyegek gyártására is kiterjesztettük, ügyelvén arra, hogy árunk nemcsak minőség, de beszerzési lehetőségek dolgában is versenyképesek legyenek a külföldi árakkal szemben

AZ ÁRAK PENGŐBEN AB SZEGED ÉRTENDŐK

SZEGED II, DUGONICS TÉR 20. SZÁM · TELEFÓN 363

Tervezte Wanko Vilmos. A Schriftguss AG vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőde „Blickfang“ díszítőanyaga és kövér Cooper-betűje

8
PENGŐ

I
SELYEM
FÜRDŐ
RUHA

II
EMELETI
SPORT
OSZT.

EZT FOGYASSZA TÉLEN-NYÁRON

Y
AROM

ÉDES
ÜDÍTŐ
TÁPLÁLÓ
ZAMATOS
TEJTERMÉK

SOPRON-GYŐR- ÉS VASMEGYEI TEJGAZDASÁGI RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG BUDAPESTI KÉPVISELETE · TELEFÓN J. 444-44

Tervezte Wanko Vilmos. A Schritguss AG vorm. Brüder Butter, Dresden, betőöntőde „Blickfang“
díszlőanyagá és kővér Cooper-betűje

KLEIN · I · D · RT

FIÓKOK: DEBRECEN, GYŐR, PÉCS,
SZEGED, CLUJ-KOLOZSVÁR, BRA-
TISLAVA-POZSONY, BELGRÁD

NEMZETKÖZI SZÁLLÍTÓK
BUDAPEST V, SAS U. 24

VADAS VÉRTES

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKÖK

LAKÓHÁZAK, NYARALÓK, LUXUSPORTÁLOK
S EGYÉB KÜLÖNLEGES
RENDELTETÉSŰ ÉPÍTMÉ-
NYEK TERVEZÉSÉT ÉS
ÉPÍTÉSÉT VÁLLALJÁK

ÉPÜLETEK KARBAN-
TARTÁSA

BUDAPEST VII,
DAMJANICH UCCA
25/A

TELEFÓN

JÁTÉKÁRÚHÁZ

SZEGED · JÓKAI · UCCA · 2

S

vájci bevásárlási utamról visszatérve, a t. Cím szives figyelmébe ajánlom árúháram ezúttal a szokottnál gazdagabb raktárát, amely a legújabb, legszebb és legötletesebb

JÁTÉKÁRÚCIKKEK

valóságos tárháza. Csatolom en-gross árjegyzékemet a tisztelettel kérem, hogy szives megrendeléseit mielőbb – de mindenestre jóval a téli szezon előtt – kegyeskedjék hozzámjuttatni, hogy a lebonyolításban kétéltető zavarok ne következzenek be

CÍMKÉK, DOBOZOK, CSOMAGOLÁSOK, MINDENFÉLE ÜZLETI

MEGSOKSZOROZHATJA ÜZLETE FORGALMÁT, HA ÖTLETES, LEBILINCSÉLŐ ÉS ÍZLÉSES REKLÁMOKAT ÁLLÍT SZOLGÁLATÁBA. TUDNIA KELL, HOGY VEVŐKÖZÖNSÉGÜNK RENDKÍVÜL FOGÉKONY A MODERN ÉS SZELLEMES

REKLÁMOK

IRÁNT S EZÉRT AJÁNLJUK, LEPJEN VELÜNK ÉRINTKEZÉSBE. SZAKSZERŰ TERVEKKEL ÉS KÉSZ MUNKÁKKAL ÁLLUNK RENDELKEZÉSÉRE, S MIELŐBBI SZIVES MEGBÍZÁSAIT KÉRVE, MARADUNK SÓS TESTVÉREK VII, KIRÁLY U. 202

VILAMOS- ÉS NAGYVASÚTI REKLÁMOK, RÖPCÉDULAK, KIRAKATI

NYOMTATVÁNYOK, PLAKÁTOK,

ÁRJELZŐK ÉS REKLÁMOK STB.

ebben a tempóban halad, úgy rövid időn belül a könyvnyomtatás terén bármely más régi nemzetel egyenrangú tényezővé válik. Hiszen az a néhány kiváló szakemberünk lankadatlan szorgalommal és fáradhatatlan önképzéssel már elérte azt a fokot, hogy bátran lehet őket a nyugati államok szaktekintélyeinek első sorába állítani. Velük párhuzamosan halad az immár öt év óta létező és működő grafikai szakiskola Pozsonyban, amelytől a szlovenszkói nyomdászat fejlődését várjuk és amely évről-évre úgy a szak- mint a laikus körök elismerését vívja ki magának, amit nem lehet eléggé dícsérni, mivel az iskola volt és marad az, amely minden ipart felemelt és erősített.

A háború okozta, hogy a művészek egyesületei — amelyek eddig mindenben mérvadók voltak — széteszlottak; következtek fiatalabb művészek, akik vezerve a jelen idők szellemétől, kezdtek új irányt adni a grafikának. Ennélfogva a mi mesterszedőink is csatlakoztak az említett irányadókhöz, hogy ebben az irányban tovább építsenek és alkossanak; sőt kénytelenek voltak ehhez az irányhoz csatlakozni azok is, akik eddig hitetlenül nézték azt, hiszen nem tudták, mely úton haladjanak, melyik út az igazi. A mi szlovák népünk álmából felébredtve, nincsen szellemileg eltompulva s nem is érzéketlen; szüksége van ennyi rázúdult baj után valami újra, valamire, amit eddig nem látott, de ami fölötte egyszerű. Ez a valami elérhető és a népnek adható: egy bizonyos kooperáció a szlovák művészek és grafikusok között, amely feladatává tenné a nép széles rétegeit mindenekelőtt esztétikailag nevelni. Ezen ügy haladása feltétlenül a mi szakmánkat is emelni fogja. Valószínűleg már jövőre létrejön az összes csehszlovák szakfejlesztő egyletek egyesülése egy többnyelvű szakfolyóirat kiadásával és helyénvaló lenne, hogy az összes csehszlovák művészek csatlakoznának ezen ténykedéshez és megteremténék saját nemzeti irányukat, már azon oknál fogva is, hogy nyomtatványainknak sajátos jelleget adhassunk és ne legyünk rászorulva idegen irányokra, vagy szabályokra, amelyek a mi fajunknak gyakran terhesek.

Ezen közös nevelés által megadható a nyomdák az a lehetőség, hogy jó nyomtatványokat készíthetnének és az esztétikailag nevelt nép szinte megkövetelné ezeket.

Sokkalta könnyebb dolog az azok részére, akik

az érzékileg — sajnos — meglehetősen tönkrement népet erről az oldalról nevelik, mert a mi népünknek valami egészen különlegeset kell adni, néha abszurdumot is, hogy nyugodt maradjon.

Roszsabb ez azonban nálunk, mert népünk széles rétegei különböző nemzetiségből állanak, különböző szellemi képességgel bírnak. Egyeseknek vasidegeik vannak, mások viszont csökkent ellentállóképességűek, avagy egyáltalán érzéketlenek. Nehéz feladat egyiknek is, a másiknak is megfelelni és emellett az idők szellemével is haladni — a divat kedvéért. Ilyen állapot mellett aztán bizony nehéz a szlovák szedőnek dolgozni, mert emellett még arra is kell gondolnia, hogy a többi állam fejlettebb nyomdászatához is tartsa magát.

A mai helyzetben a munkát megkapja ugyan a nyomda, de csak a legritkább esetben fektetnek súlyt szép kivitelére. Ez nem is lehet másként, mert a megrendelő, mielőtt a munkát leadja, az ösz-

Reklámkártya a pozsonyi nyomdásztanonc-szakiskola tanítványainak munkáiból. Tervezte és szedte Vincent Görföl.

szes nyomdákat bejárja árajánlatért, amíg rá talál arra, amely neki megfelel — értsd: amelyik a legolcsóbb. Szolgálók egy példával: a megrendelő egy bizonyos nyomda irodájába kerül, ahol a tulajdonos őt meggyőzi és megmagyarázza neki, miért kell hogy az ő nyomtatványa szépen legyen elkészítve, ha azt akarja elérni, hogy a nyomtatványba fektetett tőkéje kifizetődjék; tanácsolja neki, hogy a hatás kedvéért csináltassa azt két színben. A megrendelő elismeri ennek helyességét, mondván, hogy még meggondolja a dolgot és igéri, hogy a rendelést később feladja. Hazamenet még bemegy egy másik nyomdába árajánlatért, ahol az előző nyomda ajánlatát mutatja. Most következnek a salamoni bölcs szavak: „Minek ezt két színben nyomni? Teljesen felesleges! Egyszínű Önnek teljesen megfelel és megcsináljuk ezt Önnek ezen ár egynegyedrézéért.” A kereskedő természetesen örül, hogy olcsón rendelheti meg a nyomtatványt és megelégedetten megy haza. Huszonnégy óra múlva már kész a röpcédulája — természetesen makulatura, — amely minden kritikán aluli; értéktelenné válik rossz nyomása, silány papirosa miatt; botrányos hibái minden intelligens emberben undort keltenek, ami azután a cégre, illetve a tulajdonosra és munkáira is átterjed.

Nagy ünnepszámba megy az tehát, ha egy itteni akcidentszedő egy jobb munkát kap elkészítésre. Hol legyen aztán alkalma alkotni, ha legfeljebb egyszer egy esztendőben akad számára egy jobb munka?

Ehhez aztán természetesen a nyomdák is alkalmazkodnak: ha nincs jobb munka, nem kellene jobb gépek, szebb anyag, jobb papiros stb., de nem kell még a jobb munkát előállítani tudó személyzet sem. Ilyen körülmények között nem kell a szaktársaknak sem szakmailag képezniök önmagukat. Minek? Hiszen senki sem érdeklődik jobb munkaerők iránt, minek tehát agyontanulni magát, amikor a gyengébb munkaerők sokkalta jobban bírják magukat, mint azok, akik egész életükön át szakmailag képezték magukat.

Nem is érdemes intézeteinknek nagyobbodni, kiterjeszkedni; nem kell iparunkhoz szükséges segédeszközökkel berendezkedni. Fődolog, hogy minden kerék forogjon és legalább a sós vízre valót lehessen megkeresnie.

Itt meg kell azonban említeni nyomdáink kivételeit is, amelyeknek derék vezetői a legnagyobb erőfeszítéssel és áldozatokkal olyan nyomtatványokat állítanak elő, amelyek bátran besorozhatók a legképzettebb nemzetek nyomdatermékei közé.

Nyomdaiparunknak nagyon árt a számtalan kalkulálni nem tudó kis „nyomda”, a nyomtatványügynökök siserehada, valamint az egymásközi egészségtelen verseny is. Egy kis jóakarattal ezen is lehetne segíteni. Mindenekelőtt fel kellene kérni az igen tisztelt munkaadó urakat, adják meg alkalmazottaiknak — művezetőtől kezdve egészen a segédmunkásig — az alkalmat, hogy szakmailag képezhessék magukat, már a saját érdekükben is, mert az nem mindegy, hogy egy bizonyos szám a mérlegben a nulla alatt áll-e, vagy magasan fölötte. Azzal is kellene törődniök, hogy a nyomdájukból kikerülő munkák minősége jobb legyen, aminek legjobb megoldása a gondos munka. Sajnos, eddig csak néhány olyan munkaadónk van, akik ezt az igazságot megértették és így cselekszenek.

Szükséges továbbá minden lehető eszközzel a kereskedőkre (úgy mint a kiadókra is) hatni és kioktatni őket arra, mennyivel érdemesebb szép és kifogástalan kivitelű nyomtatványt elkészíttetni, mint a néhány fillérrel olcsóbb makulaturát, valamint arra is, mit hoz neki a kifogástalan nyomtatvány. De a kereskedők közt is vannak kivételek, akik azonban éppen azért, mert helyesen megértették és felfogták a reklámozás célját és hatását, technikai tehetetlenségünk miatt — sajnos — kénytelenek munkáikat külföldre vinni. Természetesen a nyomdákon kívül akcidentszedőink és művészeink is sokat veszítenek ezen kereskedők nyomtatványain, amivel hozzájárulhatnának mesterségünk emeléséhez.

A könyvtermelés nálunk Szlovénzkóban még nehezebb. Vannak ugyan kiadóvállalatok, amelyek azonban legnagyobb részét tétlenek, vagy pedig csak bizonyos kis mértékig működnek; a tapasztaltabb szerző pedig, az érthető okokat tekintetbe véve, elviszi kéziratát történelmi földre. Különben is nincs is olvasóközönségünk — nem is csoda, mert a szegény szlovák embernek sokszor még éhségének csillapítására sem jut, annál kevésbé könyvre és ha már egyszer egy könyvre áldoz, akkor az egy — imakönyv vagy képes kalendárium,

amely neki elég egész életére vagy legalább is egy álló esztendőre.

Jelen soraimmal nem akarok kritikát gyakorolni, avagy iparunkat rossz világításba helyezni, hanem az arra hivatott tényezőket arra indítani, hogy

igyekezzenek ezen a helyzeten javítani. Cikkem azonkívül azt is célozza, hogy a külföldi kollégák abban a megvilágításban lássák a szlovenszkoói könyvnyomtató ipart, amilyen helyzetben az tény- leg van.

Fr. Blazko, Bratislava

A reklámszedés új hajtása

Lapunkban is, de különösen a külföldi szakfolyóiratokban mindgyakrabban találkozunk az „elementáris tipográfia” szedésirány-megjelöléssel. Hogy ez új szedészánerral eddig behatóbban nem foglalkoztunk, azt főként annak kell betudni, hogy az e stílus körül keletkezett külföldi eszmei csatározások még a mai napig sem fejeződtek be. E stílus teljes egészében holland és német eredetű. A hollandusok *Wijdeweld-stilusnak* nevezik ez új irányt, a németek a dessau Bauhaus nyomán *Bauhaus-*, vagy *elementáris szedésstílusnak*.

E stílus legjellegzetesebb sajátossága, hogy a betűn kívül csak síma vonalakat és geometriai alakzatú foltokat alkalmaz, a sorokkal épp úgy díszít, mint a díszítőanyaggal. Tisztán betűöntődei anyagra támaszkodva e stílus anyagszerű tipográfiának is nevezhetnők, ami legalább is olyan találó elnevezés, mint az elementáris tipográfia megjelölés. Különbözik igen közeli rokonságban áll a konstruktív jellegű tipográfiával, mert az elementáris tipográfia is egy bizonyos fix pont körül építi fel a szedés egész konstrukcióját.

Fix pont. Igazán nem új megállapítás, hiszen a régebbi szedésstílusok is ilyen fix pontokból kiinduló szedéskompozíciók voltak. Ha a régebbi magyar iparművészeti stílust tekintjük, úgy ezt a fix pontot minden ilyen zsánerű alkotásnál fellelhetjük egy-egy iniciálé, műtűrke alakjában. Ha a háború utáni feloldott jellegű expresszionista szedéskompozíciókat nézzük, a fix pontot itt is egy-egy vignetta, vagy fősorban találjuk fel. A konstruktív jellegű munkáknak pedig sarkalatos jellegzetessége, hogy egy kiemelkedő részletből kiindulva szerkesztjük meg a szedéskompozíciót.

Az elementáris tipográfia valójában tehát nem egészen új elvi és eszmei megnyilatkozás, hanem egy leegyszerűsített eszközökkel dolgozó anyagszerű szedésmodor, amelynek vannak ugyan újszerűen ható jellegzetességei, de ezek sem jelentenek a nyomdaipar és betűöntés szempontjából olyan mélyreható változást, mint aminőt jelentett pl. az expresszionista irány, amelynek tipográfiai kivetítése megfelelő díszítő anyagok és vignetták nélkül nem is lett volna lehetséges.

Az elementáris tipográfiának is vannak új betűöntődei anyagai, de ezek távolról sem olyan gazdag és változatos anyagok, mint az expresszionista irányhoz készült betűöntődei termékek. Eddig 3—4 nagyobb betű-

öntőde hozott forgalomba ilyen elementáris jellegű díszítménysorozatot, amelyek kör-, négyszög-, téglány- és különböző fokú háromszög-alakú foltokból állanak. Ezeket a foltos anyagokat természetesen kombinálni is lehetséges, úgyhogy a fentiekén kívül egyéb geometriai alakzatok kialakítására is alkalmasak.

Egy ilyen elementáris díszítménysorozatot használunk fel lapunk e havi szedés példájánál. Ezt a *drezdai Schriftguss AG, vorm. Brüder Butter* betűöntőde hozza forgalomba s annyiból tér el a hasonló más származású anyagoktól, hogy az obligát geometriai alakokon kívül, más igen ötletes figurák is rendelkezésünkre állanak. Lapunk más helyén az összes figurákat sorozatosan mutatjuk be. E helyütt csak a szedés példákkal foglalkozunk.

Ez új anyag német nevének — *Blickfang* — megfelelően elsősorban *figyelemfelkeltés* céljából alkalmazható egy-egy nyomtatványon. Egy ilyen markáns pont mindenestre igen alkalmas arra, hogy az ember tekintetét lekösse, kivált akkor, ha ezt a foltot dekoratív módon állítottuk be a papiros, vagy a szedés tükrébe. Ebből következőleg megállapítható az is, hogy ezek a *Blickfangok* a nyomtatvány dekorálására is felhasználhatók. Így pl. a Klein-féle levélfejnél határozottan ilyen tendenciája van alkalmazásának. Némely betűk sziluetszerű ábrázolására is alkalmas egy-egy ilyen díszítődarab, amint azt a Grafika rt. reklámlapján láthatjuk.

Reklámkártya a pozsonyi nyomdásztanonc szakiskola tanítványainak munkáiból. Tervezte és szedte Hans Koppal, 3. éves tanonc

Még hálásabban aknázható ki ez anyag reklámszerűsége, ha nem egyedül, hanem vastagabb vonalakkal kombinálva visszük papírosra. A Szegedi Szőnyegszövőipar körlevele, a Reklámkiállítás, a Mai Nap, a Játékáruház reklámyomatványai mind ilyen jellegű munkák. Ezeknél az elementáris díszeket léniák egészítik ki dekoratív egységgé és a nyomtatvány színpompáját határozottan fokozzák.

A jó hatás megmarad akkor is, ha az ilyen Blickfang-díszítéseket nagyobb mérvben, kifejezett dekoratív szelvényben alkalmazzuk. Ilyen példák az „Édenkert”, a „Hamisítják”, a „8 pengő”, valamint a „Reklámok” vezérszavú kompozíciók. Az ilyen szedésmegoldásoknál azután teljességgel folthatásszerűen kell dolgoznunk, mert még szolidabb színezése esetén is a Blickfang-díszítésekből alakított színfoltok mindenestre kiválnak a szedés egyéb, leginkább betűkből képzett foltjai közül.

Mint kombinációs anyag ugyancsak hajlékony és könnyen idomítható a Blickfang-sorozat. Példánk között csupán a Vadas és Vértés cégiegy felel meg e követelményeknek, egy másik példánknál, — a Makkhetes étterem reklámlapjánál — csupán a makk sziluett-szerű, egyszerű ábrája utal ilyen lehetőségre. Az ilyen alkalmazási mód céljaira azonban inkább alkalmasak e díszítémsorozat három cicerónál kisebb fokozatai, mert a

nekünk rendelkezésünkre álló 4, 6 és 8 cicerós fokozatok a maguk vaskos erős foltjaival a kombinációkat kissé esetlenekké teszik.

A színezés az ily munkáknál természetszerűleg intenzív és reklámszerű kell hogy legyen, hogy ezáltal is elősegítsük e díszítőanyagok tekintetlektőlő rendeltetését.

Végül még egy körülményre kell még e példákkal kapcsolatban rámutatnunk. A külföldi elementáris jellegű nyomtatványokon stílszerűen a groteszketűket favorizálják. A Bauhaus-művészcsoporthoz megállapítása szerint azért, mert a groteszketű a legolvashatóbb típus. Ezúttal nem kívánunk vitába szállni ezzel a nézettel, de utalunk mindazon példáinkra, amelyeknél — 14 közül 10 példánál — nem groteszketűket, hanem a kifejezeten reklámbetű jellegű Cooper-betűket alkalmaztuk. Hogy ilyen betűk alkalmazásával a nyomtatvány némiképp elveszti elementáris jellegét, az igaz lehet, mert az elementáris tipográfiának legsarkalatosabb jellegzetessége az egyenesek, körök három- és négyszögek és az ezekből alakított hasonló idomok kialakítása, s ezzel szemben minden rajzos betűnek a mellőzése. De ha az elért hatást vizsgáljuk, úgy azzal meg lehetünk elégedve; kevesebb a szögletesség, több a gördülékeny forma, ami a szemnek semmiesetre sem fárasztóbb, sőt az olvashatóság szempontjából határozottan előnyösebb is. W.

A gyermek és a könyv lelke

A néplélek és a gyermeklélek: televény talaj, melyből az okos kertész keze a legpompásabb virágot csálhatja elő. A nép és a gyermek ösztönszerű művészi megnyilvánulásai szinte mindig értékesek. Az elsőkélyesedés veszélye akkor szokott következni, amikor az elfogult műveltek és a tudákos felnőttek a nép, illetőleg a gyermek ízlésének „neveléséhez” és „irányításához” fognak. Amikor a rajz- és kézimunkatanítónők által tervezett „népies motívumok” szerint készítették parasztasszonyaink hímezéseiket, egyszerűen beállott a népművészet hirtelen hanyatlása. Hasonló dekadenciát tapasztaltunk a hódmezővásárhelyi kerámiánál.

Igy állunk a gyermekek rajzaival és szlőjdmunkáival is: amíg a tanító arra szorítkozik, hogy a fantáziát felébressze és irányítsa, az eredmény gyakran művészi és sohasem művészetellenes. Amikor azonban rajz- és szlőjdmintákat állítanak a gyermek elé, hogy azt másolja vagy ahhoz hasonló csinálgjon, akkor egyszerűen elvész a gyermeki

fantáziamunka hamvas üdesége és helyet ad a sivár, majmoló ügyeskedésnek.

A Tanügyi Kiállításon, melyet a Nemzeti Múzeumban rendeztek júniusban, sok példáját láttuk a helyes és helytelen irányba terelt gyermekrajznak és kézügyességi munkának. Inkább a vidék az, mely a mennél cikornyásabb faragásokra, mennél negédesebb hímezésekre és mennél „természetesebb” rajzokra oktatja a gyereket. A kézimunkaiskolák általában ízlés szempontjából eléggé alacsony nívón állanak. Itt egy kis hozzáértő diktatura igazán nem is ártana.

*

Egy terem a kiállításon a könyvkiadóké volt, és ez érdekli a „Magyar Grafika” olvasóit a leginkább. Milyen köntösbe lép a gyermek, az ifjúság elé a tankönyv és a szórakoztató olvasmány.

A tankönyv külseje tulajdonképpen nem is *külső*, szorosán hozzátartozik az elérendő és elérhető pedagógiai eredmény kérdéséhez. Ma már tudjuk, hogy a tanítás hatékonyságát szinte első-

sorban csak a bizonyos le nem mérhető apró tényezők döntik el, melyek tudat alatt, észrevétlenül módosítják a gyermek lelkületét és szellemi képességeit.

Sokáig azt hitték, hogy a tankönyvnek feltétlenül szürkének és unalmasnak kell lennie. Ha a gyerek a kezébe vette a latin nyelvtant a csukaszürke boríték rideg betűivel, már végigborzongott a hátán a poros tanteremlevegő, a gázzal rosszul világított helyiségek, téli reggeli ködös hangulata. A diák nem jön ennek tudatára, de alattomban ott lappang és ront szívében az a kedvetlenség, melyet a sivár tankönyv ébreszt. Ma már a nyitott ablak, a bő levegő, a tiszta villanyvilágítás az új iskola higiénikus tartozéka; az ideális középiskolai tankönyv ez, mely előkelő egyszerűséggel, derűs komolysággal, a tipográfia ritmikus hatásával — ismét csak tudat alatt — szinte serkent a tanulásra, a könyv, az iskola, a tantárgy szeretetére.

A pedagógia egészen külön feladata az elemi oktatás; ennek szépítésére, kellemesebbé tételére ma már sokkal nagyobb súlyt vetnek nálunk is. Újabb ABC-könyveink túlnyomó része barátságosan invitálja a kis nebulót a csodálatos ákombákomos betű- és számországba.

A tankönyvkiadás terén grafikai és tipográfiai szempontból az *Egyetemi Nyomda* nyújtja a legjobbat. Új kiadványai ízlésesek minden egyszerűségük mellett és „gusztusosan” találják a tananyagot. Különösen ki kell emelnünk a *Haranghy* által illusztrált olvasókönyvet. Érdekes, hogy az Egyetemi Nyomda régebbi kiadványai szürkességben szinte vezettek. Ellentétben a nagymultú intézet legrégebbi alkotásaival, melyek a bejáratnál külön vitrinben voltak láthatók. A levegő, mely itt megcsapta homlokunkat, az igazi, előkelő, finomult nyomdász-kultúra levegője volt. Az Egyetemi Nyomda példája a legekleltésőbb szemlélteti, hol voltunk valamikor, mint romlott le ízlésünk és merre kell haladnunk, hogy újra a „kultúra” fogalma alá vonhassuk a könyvgrafikát.

Az *Athenaeum* kiadványai egészen különböző jellegűek. Van közöttük vonzóan, ízlésesen kiállított ifjúsági könyv (pl. Gaál Mózes „Három kegyeres pajtás”-a), van azonban az ízléstelenség, a rikító szemfényvesztő tarkaság konvenciójában kiállított mesekönyv is (pl. Benedek Elek „Csuda-

lámpá”-ja). Bájos, üdítő az Angyal-féle ABC, különösen annak címlapja. A többi tankönyv általában szürke és sivár. A kiadónak nyilván eszébe se jutott, hogy ezeket a könyveket lehet másképp is kiállítani, mint „tankönyvszerűen”. Ezekkel szemben a „Gazdasági Tanácsadó”-sorozat címlapjai objektív, egyszerű és mégis megnyerő külsőségükkel tűnnek fel. A sportkönyvek sorozatát német mintára és Hohlwein hatása alatt *Végh Gusztáv* látta el igen szerencsés, vonzó tarka címlappal.

A *Franklin* ifjúsági kiadványai között kevés az, amely a mi szempontunkból megállja helyét, így első sorban a „Pál uccai fiúk” és a „Tamás bátya kunyhója”. Szürke, unalmas tankönyvek sorából kirírnak a művészeti könyvek éppen nem művészi kötésükkel. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy utóbbiak régi keletűek és hogy ma a *Franklin* is bizonyára másképpen állítaná ki művészeti könyveit.

Singer és Wolfner tankönyvei szintén a ködös konvenció keretében mozognak. Az ifjúsági könyvek egy része, különösen a leányoknak szóló könyveké, kitűnik édeskés címlapjaival, melyek a *Gartenlauben*ál is limonádésabb hangulatot árasztanak. Akad azonban ezen előkelő kiadó cég ifjúsági könyvei között is több kielégítő grafikai megoldású.

A *Szent István Társulat* produkcióját talán csak az különbözteti meg a többi kiadóétól, hogy a díszítésnél a magyaros motívumokat kedveli. Alkalmazásuk azonban nem éppen szerencsés.

Általában megállapíthatjuk, hogy kiadóink alighanem már sejtethetik, mi a feladatuk, mert akad

**SLOVENSKÁ
KNIHTLAČIAREŇ**
BRATISLAVA, RUŽOVÁ ULICA 12

TELEFON
92 a 1586

*vykotojuje tlačinú oštekých druhov
o najpeššiehojšom prevedení.
o cenách leoných
o najkratšom
čas*

Cégjegy a pozsonyi nyomdászat-nyomdásziskola tanítványainak munkáiból.
Tervezte és szedte Josef Nemcovszky

a kiadványok között mintaszerű is. De sejtésüket még nem akarják tudomásul venni, meg akarják maguknak takarítani a gondos és ízléses kivitel

fáradtságát. Természetes, hogy a nívó emelését csak a konkurencia harcossabb megnyilvánulása segítheti majd elő.

r. m.

A nyomtatóeljárások megválasztása

A sokszorosítótechnikában az utolsó évtizedekben fölmerült találmányok és újítások tekintélyes számmá növekedtek és még mindig járul ehhez egy-egy újítás. Cél-szerűségükhöz képest alkalmazzák a különböző készülékeket és gépeket. A nyomdai szakember gyakran kerül abba a helyzetbe, hogy olyan megrendeléseket kap, amelyek könyvnyomdai úton egyáltalán nem, vagy csak részben készíthetők el. Az alábbi fejtegetések célja, hogy a gyakoribb nyomtatóeljárások legmarkánsabb ismertetőjeleire nézve nagy vonásokban útmutatásul szolgáljanak.

A könyvnyomtatás

A könyvnyomtatás tárgyalásánál nem árt, ha az egyes klisenéműkekről elmondjuk a legszükségesebb tudnivalókat, noha a különféle nyomtatási eljárásokban használt legkülönbözőbb klisék előállítási módjáról a szó szoros értelmében nem is beszélünk.

A *fametszet* a képsokszorosításnak legrégebbi módja. Ez nem más, mint ügyes kézzel készített klisé és ezért költségesebb a maratási eljárással készülő cinkkliséknél. A fotomechanikai maratási eljárások nagy termelőképességük révén a fametszetet háttérbe szorították. Mindamellet meg lehet állapítani, hogy a fametszet gépek, divatábrák stb. sokszorosítására nagyon alkalmas. Az eredeti rajz tetszésszerűen lehet, másolható, átrajzolható a puszpángfára, vagy felületének fényérzékennyététele után fotografiai negatív másolható rá. Ez utóbbi a fotoxylográfia. Nagy példányszám esetén vagy érdes papirosoknál a klisé kímélése céljából galvanok készítése tanácsos.

A *vonalmaratás*, nálunk inkább cinkografíának mondják, a vonalszerű képreprodukálás legegyszerűbb módja. Már a neve is mutatja, hogy a sokszorosítandó eredetinek finomabb vagy erősebb vonalakkól vagy fekete síkokból kell állnia. A hatás fokozására a túlságosan jelentkező fehér felületeket úgynevezett tangírharत्या segítségével raszterrel vagy más vonalmintával lehet kitölteni. A csaknem kizáróan fotomechanikai úton előállított vonalmaratás főelőnye olcsósága és gyors elkészülése.

Az *autotípia*, féltónus- és hálózatos maratásnak is nevezik, fényképszerű ábráknak világos, félvilágos és sötét tónusokba való visszaadására szolgál. Ezeket a tónusfokozatokat a nyomtatásban az teszi lehetővé, hogy a fotografálásnál finom vonalhálózatot (raszter) iktatnak elé. A használandó papiros minemősége szerint választják meg a rasztersűrűséget, illetve a pontok egymástól való távolságát. Ha például egy centiméter területre 60 vonalat tesznek, hatvanas raszterről beszélünk. Így közepe-

sen vagy erősen krétázott műnyomópapirosnál 60-vonalas, könnyebb vagy fénytelen műnyomópapír részére 50—54, simított natúrpaperos részére 45—48, gépsíma papírnál 40 és ujságpapirosnál (rotációs) 30-vonalas háló (raszter) alkalmas. Kétes esetekben tanácsos a cinkografusnak papírmintát beküldeni. A vonalhálón kívül van szemcsésraszter is, amelyet ritkábban alkalmaznak. Emellett a cinklemez a vonalháló helyett a fényérzékennyététel előtt finom, fölolvasztott porszemcséket kap, ami heliogravürszerű hatást kölcsönöz. Autotípiákhoz való minták lehetnek: fényképszeti lemezek másolatai kék kivételével minden színben, ceruza- és piros ceruza-rajzok. Hiányos vagy hibás fényképeket alapos retus alá kell vonni, különösen ha géprészeket kell hatásosan visszaadni. Autotípianyomás eredetieket (mintákat) úgynevezett spriccelőtechnikával teljesen át kell dolgozni, mert különben a raszternek ismételt elébekapcsolása következtében a fotografiai fölvetélnél moaréképződés támadhatna. A képhatás fokozása mattpasztá átnyomásával vagy az ábra jellegének megfelelő színű tónus előnyomásával fokozható. Az anilintartalmú duplatónusos- és matptónusfestékek kifutás által nyomás után egy második festéktónust képeznek, amennyiben a raszterpontok egy világosabb színű udvarral vannak körülvéve. A hatás kitűnő, ha a nyomást szakszerűen végzik. Hasonló eredményeket nyújt a duplexautotípia, amely a maratásnál a világos és mély részek szerint különféleképpen kezelt két lemezből áll és többnyire feketén és egy színes festéktónusban nyomják. Egy lemezzel is lehet, a raszterháló eltolásával, a második nyomásnál a duplextónus hatását megközelítően elérni.

A *galvanoplasztika* és különösen a tömöntés az utóbbi időben olyan magas színvonalat ért el, hogy lehetővé vált három- és négy színnyomtatások sokszorosítása is. Ennek segítségével meg tudják kímélni az olyan nagyon drága eredeti maratásokat.

A könyvnyomtatás: magasnyomtatás. Más nyomtatási eljárásokkal szemben, amelyeknél lágyaságról, tehát elmosódó külsőről beszélnek, az az előnye, hogy a betűket és képeket élesen körvonalozó sokszorosítást nyújt nagyon jó színhatással.

Könyvnyomtatás

Ez a síknyomtatási eljárás a zsírnak és víznek ismeretes egymással össze nem férő vegyi tulajdonságain alapul. A síknyomtatás a maga kézi tollpontozásával, tangírozásával és krétarajzmódjával a litográfia, valamint

a kőre való fotomechanikai képátvitelre oszlik. A sokszorosítandó rajzok tehát vagy kőre litografáltatnak, vagy fotolitográfiaiul vitetnek át a kőre. Az utóbbi eljárás esetén az eredeti hű reprodukcióját nyerjük, ami különösen többszínű rajzoknál nagyon előnyös. A litográfiai követ néha cinklemezzel helyettesítik. A könyvnyomtatásnál egyengetésre nincsen szükség. Különbséget kell tenni eredeti- és gépkő között, akár csak a könyvnyomtatásban az eredeti- és a galvánó, vagy a tömöntvénylemez között. Eredeti-követ kézzel vagy fotolitográfiai úton művelnek meg, erről aztán az átnyomatokat (levonatokat) többszörösen egymás mellé a könyvnyomdai gyorsajtó nagy gépkövére vagy egy cinklemezzel viszik át. Az eredeti-kő ezzel megkíméltetik és minden elhasználódás nélkül a továbbnyomtatás céljára megőrzendő.

A könyvnyomtatás előnye a többi eljárással szemben való olcsóbb termelési lehetőségében rejlik. Ez különösen címkéknél, csomagolópapírnál, falragaszoknál, színes reklámanyomtatványoknál és egyéb tömegnyomtatványoknál esik latba.

A fölhasználható papiroknál főfeltétel, hogy enyvezettek legyenek és ne nyúljanak, ami annál is könnyebben fordulhat elő, mert hiszen a nyomtatóformakő- vagy cinklemez állandóan nedves állapotban van.

Offsetnyomtatás

Az offsetnyomtatás közvetett síknyomtatási eljárás. Épügy, mint a könyvnyomtatásnál, az eredeti kő- vagy cinklemez kézi vagy fotolitográfiai úton munkálják meg és azután a képet vagy szöveget az offsetlemezre viszik át. A nyomóforma, az úgynevezett Druckträger, a nyomóhengerre feszített cinklemez. A nyomtatás azonban nem közvetlenül a cinklemezzel történik, hanem a nyomtatóformáról (a cinklemezzel) egy második nyomóhengerre feszített gumikendő veszi át a képet és szöveget, amely csak a gumiról nyomódik a papírosra.

Különös előnye az offsetnyomtatásnak a különféle papirosfajták fölhasználási lehetősége, mert a gumikendő könnyen alkalmazkodik a papiros felületének esetleges egyenetlenségéhez.

A legtöbb jól enyvezett és símafelületű papiros- és kartonfélék szintén alkalmasak az offsetnyomtatásra. Terve azonban az a fölfogás, mintha mindenféle silány papiros alkalmas lenne offsetnyomás céljára.

A könyvnyomtatás minden munkája, mint akvarellképek, plakátok, címkék, képeslevelezőlapok és nevezetesen a nagy példányszámú reklámprospektusok ezzel az eljárással racionálisan készíthetők el, amit az offsetgépek gyorsabb járása tesz lehetővé.

Többszínnyomatos képek, tehát offsetautotípia- és offsetfotokrómnyomtatásnál nagymélységű rajzok nem jönnek tekintetbe, mert a közvetett nyomtatási eljárásnál a festék kettéhasad, úgy, hogy az nem jut oly elégséges mértékben a papírosra, mint ez a könyvnyomdai négy-színnyomtatásnál történik. Technikai nehézségek, nevezetesen hibás regiszter, mindenesetre előfordulnak néha, mert a cinklemez állandóan nedvesen kell tartani.

Az akvarell bájos tisztasága egyik sokszorosító eljárásnál sem jut olyan kifogástalanul kifejezésre, mint az offsetnyomtatásnál, sokszor már ötszínnyomtatás esetén is. Olajfestmények öt-hét színben természetűen adhatók vissza. Kréta-, ceruza- és piros rajzok szintén kiválóan alkalmasak offsetnyomtatásra. Fénynyomtatásos minták, képek természetük szerint gyakran már két színben reprodukálhatók.

Átviteli nyomtatóeljárás

A könyvnyomtatásnál régebben könyvek új kiadásának költségeit azzal csökkentették, hogy a szedést matricázták vagy le is öntötték, ritka esetekben még galvánókban is megőrizték. Ki gondolta volna valamikor, hogy a litográfia egyszer majd abba a helyzetbe kerül, hogy a könyvnyomtatásnak a verkmunkáknál konkurenciát fog csinálni? Az alapja ennek már akkor megvolt, amikor a régebben ismert anasztatikus eljárást fölfedezték. Ez az eljárás azon alapszik, hogy a nyomtatványok festékeit föloldja és zsírtartalmú új festékek befogadására alkalmassá tegye, úgyhogy kőre vagy cinklemezzel való átnyomtatást lehetővé tegyen. Újabban a fölfedező szellem a fényképészetet állította ennek az ügynek a szolgálatába és meglepő eredményeket érnek el vele.

Mindezeknél az újabb átviteli eljárásoknál alapszabán meg kell különböztetni a következőket: fényképészeti kamrával vagy anélkül való fölvetel. Ezen a téren Ullmann említik, aki neve két szótagjának felcserélésével jelzi találmányát: *Manulnyomtatás*. Ennél az eljárásnál a nyomandó szedésképet a kamara igénybevétele nélkül viszik le. Az átvendő nyomtatásra vagy rajzra fényérzékeny üveglapot fektet, miáltal a negatív közvetlen megvilágítása áll elő. Az eredetinek kicsinyítése vagy nagyobbítása ennél a módszerrel nem lehetséges.

Más eljárásoknál, amelyek többnyire a készítő gyártól nyerik elnevezésüket, mint a Rodarnyomtatás (C. G. Röder), Obrálnyomtatás (Oscar Brandstetter), Bresmannyomtatás (Max Breslauer), a negatívot fotográfiai úton — részben oldalról oldalra automatikusan — készítik. Ezzel megvan annak a lehetősége, hogy az átvitt képet vagy szöveget megnagyobbítsák vagy kicsinyítsék. Az így nyert negatívokat cinklemezzel ívekben állítják össze, másolják és offset-, esetleg cinknyomóprésszel nyomtatják.

Ezzel a könyvnyomtatásnak, amennyiben könyvek változatlan utánnyomtatásáról van szó, erős ellenfele támadt, noha ez az átviteli eljárás nem tudja a betűket olyan élesen visszaadni, mint a könyvnyomtatás.

Mindezekből kitűnik, hogy a kő-, cink-, offsetnyomtatás, anasztatikus nyomtatás, Manul- és kótanyomtatás és a többi eljárás a litográfiai síknyomtatás nagy területébe tartoznak. Az eljárások egyes sajátosságai, amelyekkel minden cég dolgozik, legtöbbször üzleti titok.

Fénynyomtatás

Minden elképzelhető rajz sokszorosítására, amelyeket kisebb példányszámokban kívánnak nyomtatni, a fénynyomtatás kiválóan alkalmas. Az elv azon alapszik, hogy

a krómzselatin, a negatív alatt megvilágítva, a fénytől ért minden helyen elveszti vízben való oldhatóságát és hogy ezek a részek alkalmas kezelés folytán a nyomtatófestéket fölveszik. Minthogy rasztert itt nem alkalmaznak és a fénynyomatszemcse a maga finomságában és szabálytalanságában alig észrevehető, a fénynyomtatás művészi és az eredetihez hű reprodukciót ad.

Az erős tükörüveglemezen levő és a nyomtatóformát képező fénynyomózseltint először glicerinnel és vízzel kezelik, miáltal az könnyed relieffé lesz. A nem világított helyek megduzzadtak és víztartalmuknál fogva a festéket ellökik maguktól. A nyomás a kő- és könyvnyomtatáshoz viszonyítva lassan halad. A lemez nagyon érzékeny, sőt a levegő nedvességtartalmának minden változására reagál. Hogy a világos és sötét helyek teljes mértékben érvényesüljenek, két festékezőművet alkalmaznak, amelyeknek egyike bőr-, másika zselatinhengerrel dolgozik.

A fénynyomtatást tudományos rajzok, faksimilék és fényképek sokszorosítására használják előszeretettel. A legtöbb képeslevelezőlap fénynyomtatás vagy fénynyomtatásnak más nyomtatási eljárásokkal való kombinációja. Egyes speciális nyomdák főként többszínfénynyomtatással foglalkoznak.

Szöveget a fénynyomtatásra szükség esetén rendszerint utólag, könyvnyomdai úton nyomnak rá. Újabbban olyan irányban kísérleteznek, hogy a zselatineijárást — filmnyomtatásnak is nevezik — könyvnyomdai sajtóra vigyék át. Ez az újítás azonban csak azokra a nyomdákra korlátozódik majd, amelyeknek a fotográfia és lemezkészítés minden segédeszköze rendelkezésükre áll. Az eddigi eredmények a legjobb reményekre jogosítanak.

Mélynyomtatás

A fametszet mellett a rézkarc, amelynek kezdeti ideje a 15. századba nyúlik vissza, a képnymtatás legrégebb eszköze. Minthogy a rézkarc ma is még a művészet legnemesebb műfaja, nem árt, ha röviden ismertetjük. Egy lesimított vörösrézlapot befeketített viaszréteggel vonnak be, amelyre rámásolják (pauzálják) a rajzot. Ezután karcolótüvel a művész utánakarcolja a rajzot, és pedig oly mélyen, hogy a cink vagy vörösréz karcolatai láthatók legyenek. Ezzel bizonyos mértékben egy viaszba karcolt kép létesül; nem szükséges, hogy a karcolótü a fémbe hatoljon. Minthogy a lemez hátsó oldala aszfalttal van bevonva, ezáltal vaskloridos marófürdőt kap. A sav megtámadja a viasztól szabadabbá tett részeket, vagyis a tü karcolatait kimarja és a rézlemezen mélyített kép kerül fölszínre. Az egyes részek finomsága szerint újból és újból aszfalttal fedetnek be a megfelelő helyek és így ismételt maratóeljárásnak tétetnek ki. Végül a művész maga is beleavatkozik és különféle vésőkkel megmunkálja a lemezt. Ezután a lemezt befestékezik, letörlik és a rézsajtón keresztülhúzzák. A lágú réznyomópapíros kiemeli a mélységekből a festéket és a maga teljességében a felületen tartja.

Míg a rézkarcnál a lemezeket kézi megmunkálásáról

van szó, a heliogravürnél, a rasztermélynyomtatásnál a fotomechanikai lemezkészítés jön tekintetbe. A heliogravürnél a rézlemezt porszemcsézéssel látják el, hasonlóan a szemcsés autotípiához, mire a fotomechanikai folyamat befejezése után a maratás következik. Ennél az eljárásnál is kézisajtónyomtatást vesznek igénybe, mert csak kis példányszámra alkalmas. A lemez nem sok nyomást bír el. A szemcse finomsága és a papíros minősége szerint 4000—6000 nyomás érhető el. A heliogravür lemezt minden nyomás után újból használhatóvá lehet tenni, akár olaj-, akvarell- vagy fényképről van szó.

A rasztermélynyomtatásnál a fotomechanikai képátvitel a mélynyomtató gyorsajtó vagy rotációs gép részére egy raszternek a rézhengeren való alkalmazása útján történik. A maratási folyamat után a rézhenger a gépbe kerül, ahol egy része a festéktartóban fut. A könyvnyomdai gyorsajtónál alkalmazott festékléniához hasonló szerkezet lekaparja a rézhenger felületén levő festéket, úgy, hogy csak a rasztermélyiségekben marad festék, amely azután a papírosra vitetik át. A rasztermélynyomtatással csodálatosan festékdús mélységek, magas világosságok és emellett mindvégig egyenletes nyomtatási eredmények érhetők el. Nagy példányszámnál olcsó ez a nyomtatási eljárás. Még silányabb papíroson is képek úgy nyomhatók, mint finom autotípiák. A megrendelőtől csak jó fényképeket vagy eredeti rajzokat kell beszerezni. Raszterképek — mint az autotípiánál — csak alapos retusírozás után alkalmasak. A rasztermélynyomtatás területébe tartoznak ma az illusztrált folyóiratok, képek, képeslevelezőlapok, katalógusok és a prospektusok tömegnyomtatványai. Magas költséggel és csodálatos hatással készítenek háromszín-rasztermélynyomtatásokat is.

Ezzel kimerítettük volna a leghasználatosabb nyomtatási eljárásokat. Ebbe a szűk keretbe nem szoríthatunk bele mindazt, ami a távolállót még érdekelhetné. A közlemény mindamelllett jó útmutatásokat tartalmaz a szakember részére, akinek manapság minden nyomtatási eljárásból annyit kell ismernie, amennyire a megrendelővel való tanácskozáshoz szüksége van. *Karl Fischer, Leipzig*

Spíszelés a gépszedésben

A *Magyar Grafika* ezévi januári és áprilisi számaiban részletesen foglalkoztunk a soröntőgépek szedésének egyik legkellemetlenebb kísérő jelenségével: a *betűk között mutatkozó hajszálvonalakkal*. Ez a kérdés foglalkoztatja a szedőgépüzemeket és a gépszédőket mindenütt a világon. Erről írtunk mi már ismételtelen azelőtt is, erről a tárgyról írt *Dankovics József* kollégánk Newyorkból és erről ír a német nyomdafőnökök folyóiratának, a „Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker und verwandte Gewerbe” májusi száma is. Minthogy ez a közlemény olyan szempontból is tárgyalja a spíszelés kérdésér, amelyre mi a legutóbb e tárgyban lefolyt vitánkban nem

tértünk ki, az alábbiakban bőven ismertetjük a Zeitschrift figyelemreméltó állásfoglalását is.

A matricák élettartama, illetve a matricák időelőtti spízselésének elkerülése, eltekintve természetes kopásuktól, nagy részben a *szedőgép karbantartásától függ*. Némely üzemben, illetve némely gépen a matricák már néhány hónap alatt teljesen megrongálódnak, míg más üzemekben, illetve ugyanabban az üzemben levő más gépen a matricák éveken át kifogástalan jókarban maradnak. Általában több okra vezetik vissza a matricák időelőtti spízselését, vagy a hajszávonalak jelentkezését. Ezek: a matricák, a kizáróékek és a satupofák nem eléggé való tisztántartása, túlhevített ólommal való dolgozás, a szivattyúelállítókészülék helytelen beállítása vagy nem működése, sérült matricák és kizáróékek elkésve történt eltávolítása stb. A „spízselésről” már sokat írtak a szaklapok, de a *matricasorok hiányos kizárására*, a szivattyúelállítókészüléknek nem működésére csak a legkritikább esetben mutattak rá. E két mechanikai tevékenységre szintén vigyázni kell, ha a matricák időelőtti spízselésének elejét akarják venni.

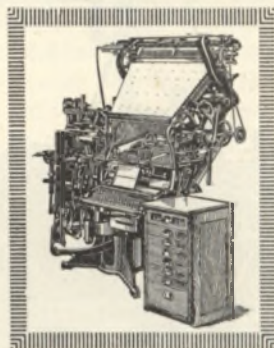
A Linotype matricasorának gyenge kizárása esetén a matricák nem nyomódnak szorosan egymásmellé, úgy, hogy a fém közékük hatol és a finom oldalfalakat benyomja. Ennek az a következménye, hogy a matricák időelőtt spízselnek, ha egyébként tisztán tartják is azokat és a kizáróékeket. A szivattyúelállítókészüléknek meg kellene akadályoznia az öntést, ha a matricasor nincsen jól kizárva, mert akkor a fém a nem szorosan egymásmellé szorított betűk és kizáróékek közé jut, részben ezekre vagy a satupofákra tapad és ez az időköz folyamán a matricák falait benyomja. A szivattyúelállítókészülék szabályozósavarát tehát pontosan kell beállítani, úgyhogy a leállítóemelyű a szivattyúkart a jobb satupofának csak a legszélsőbb jobbfelé nyomása esetén hozza működésbe, de semmiesetre sem előbb, mert különben nem jól kizárt sorokat is önt a gép. Nem jól kizárt sorok öntését nem szabad az emelyűnek ujjal való benyomásával előmozdítani, — amint az gyakran megfigyelhető, — mert ez is az említett spízselést segíti elő.

Hogyan kerülhető el a matricasorok gyenge, hibás kizárása? A sor kizárását hátul a gépben elhelyezett két erős spirális rúgó végzi, amelyek a kizárókarok által a két satupofában levő kizárórudakra viszik át erejüket. A matricasor egyengetését az első elevátor és az öntőkatlan végzi és azt célozza, hogy a sor közvetlenül öntés előtt szilárdan és vonalban álljon. Ha a szabályozósavar az elevátorszán felsőrészén helyesen van beállítva és az öntőformával párhuzamosan áll, akkor a matricák helytelen vonalbaállása esetén ennek oka a matricafülek kopásában rejlik. A kizárásnál szükséges, hogy a matricák könnyen csússzanak az elevátorfejben és a kizáróékek is jól csússzanak. Szűk sorok szedését el kell kerülni és ugyan széles formátumnál lehetőleg kevés kizáróéket szedjünk fel. A matricasor kizárása és egyengetése nem egyszerre történik, hanem az egész kizárószerkezet egyes funkcióiból tevődik össze. Hogy jó kizárást érjünk el,

A

LINOTYPE

UTÁNZATAI

melyeket lejárt, vagy a Linotype fejlődése szempontjából értéktelenné vált és ezért védtelenül hagyott szabadalmaink alapján építettek, a Linotype kézzelfogható formáját utánozhatják ugyan, de távolról sem képviselik azt a szakismeretet, tudást és gazdag tapasztalatot, melyek együttevén a Linotype szedőgépeknek kétségbevonhatatlan elsőbbséget biztosítanak

*

A FRIEDRICH JASPER, WIEN
CÉG VÉLEMÉNYE:

„... Különösen örvendetes tény az, hogy a feltaláló német volt és hogy a német letroró nemcsak lényeges újításokat hozott létre, hanem hogy a modern betűfajtlak kincsesháza is német eredetű...”

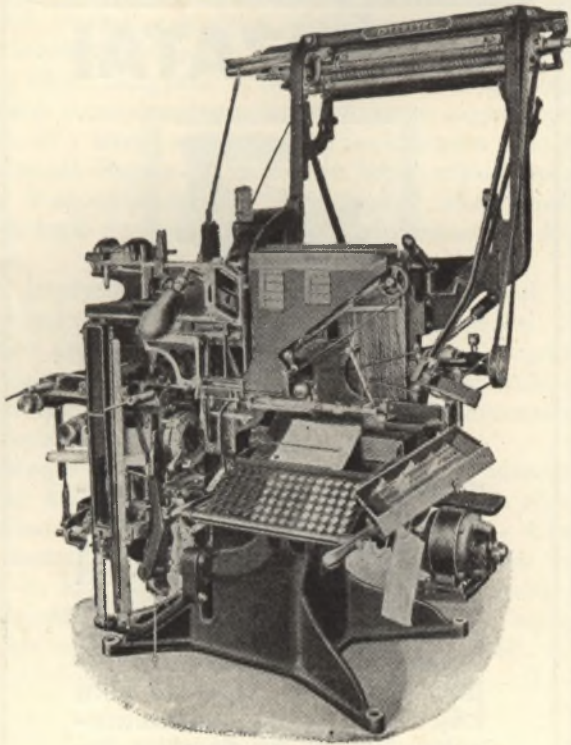
*

Vezérképviselőt:

GUTENBERGHÁZ
GEEL TESTVÉREK

Budapest II, Hunyadi János út 12
Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37

MIÉRT
terjedtek el annyira rövid időn belül az
INTERTYPE
szedőgépek ?

MERT
az
INTERTYPE
szedőgépek

beigazolták,
hogy többet nyújtanak,
mint amennyit ígérnek

A gondos és előrelátó nyomdavezető nem vezérelti magát tendenciózus színezetű híresztelések által, hanem józan és körültekintő mérlegelése és szerzett tapasztalatai alapján azt rendeli, amivel saját érdekeit a legjobban szolgálhatja

A már üzemben lévő nagyszámú INTERTYPE szedőgépek megtekintése és az ismertető prospektusok gondos áttanulmányozása az érdeklődők nagy csoportját vezette táborunkba

Magyarországi és balkáni vezérképviselet:

"GRAFIKA"
GÉPKERESKEDELMI RT
BUDAPEST V, CSÁKY U.49 TELEFÓN: LIPÓT 904—57

feltétlenül szükséges, hogy a kizárórudak a maguk vezetőkeiben könnyen járjanak és hogy a kizárókar tengelyét és a rúgórudak csapágyait gyakran és jól olajozzuk. A két kizárórúgó nem egyformán vastag (az első kizárókaré erősebb), tehát vigyázni kell, hogy azokat föl ne cseréljük. Ha hiányos kizárást észlelünk, kutassuk ennek okát, mielőtt a kizárórúgókat megfeszítenők. A második kizárókar gyakran az összekötőrúd elgörbült füle akadályozza fölfelémenetében. Ebből a célból időnkint meg kell vizsgálni a második kizárókar működését, a bizonyára mindenütt meglévő instrukcióskönyv alapján.

Megemlíti az idézett cikk írója természetesen azokat a spíszelést előidéző okokat is, amelyeket mi is ismételtén felsoroltunk, tudniillik a matricákra rakódó fémrészecskéket, ami a matricák szoros egymasmellézárkódását akadályozza és az így megsérült matricák közvetlenül rontják a többit is. *Túlhevített ólom* szintén megtámadja a matricák éleit és fokozatosan ez is előidézőjévé válik az időelőtti spíszelésnek. *A satupofák tisztán tartandók*, nevezetesen a matricákkal érintkező felületek, mert a matricák kizárása, odaszorítása közben a pofákra rakódott ólom megsérti a matricákat. Ha csak néhány ilyen sérült matricát vesz a szedő észre, azokat ki kell küszöbölni a készletből, mert — mint már említettük — a keletkezett mélyedésekbe is fém szorul, ami viszont a mellette levő sértetlen matrica oldalfalát is benyomja.

A rosszminőségű kizáróékek is előidézik a spíszelést úgy, hogy a kizárótolókára fém rakódik és ha azt onnan el nem távolítjuk, az öntésnél a melléje szedett matrica falának nyomul neki. A kizáróék tolokájának olyan szélességűnek kell lennie, mint a matricának és a fémmel érintkező tolokának ezenkívül egészen símának és nem érdesnek vagy repedezettnek kell lennie, hogy a fém ráakadását megakadályozza. Tehát nagy gondatlanságot árul el az, aki a kizáróékekre rakódott fémet reszelővel távolítja el.

Mint a fentiekből látjuk, a Zeitschrift cikkírója az időelőtti spíszelés okául a többi között főként a *matricasorok rossz kizárását*, a *túlhevített ólomot* és a *nem tisztán tartott satupofákat* jelöli meg. Fejtegetései érdemesek arra, hogy minden gépszedő és szerelő a szükséges tanulságokat levonja.

Herzog S.

*

A gépszedésben látható hajszálvonalakká előidézője elsősorban az örök természettani törvény, amely szerint minden test — legyen az szilárd, cseppfolyós vagy gázalakú — a melegben kitágul, a hidegben pedig összehúzódik. A fémeknél ez az összehúzódás azonban rendesen alakváltozással jár, amit fémipari szaknyelven elhúzódásnak neveznek. Hogy a fémiparban ezt az el-

Betűfémeket és szedőgépólmot

szállítunk. Veszünk betűfémhulladékot napi áron

FÉMKERESKEDELMI R. T.

(Magyar Ólomárugyár) Központi iroda: Budapest V, Korall ucca 5. sz.
Telefonszám: Lipót 922—49. Gyárak: Nagytétény, Budapest, Újpest

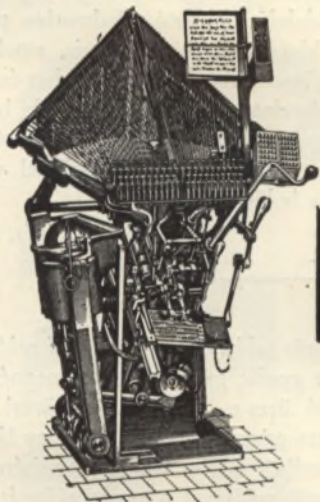
húzódást vékony tárgyakkal, amelyeknél utólagos reszelést, vagy gyalulást nem alkalmazhatnak, elkerülhessék, a vékony tárgyakat — mint író toll, fűrészlappal stb. — erős vaslapok, illetve megfelelő vasidomok közé szorítják és úgy hevítik és hűtik le. Ilyen elhúzódnak egyébként minden nyomdász megfigyelhet például a tömött lemezen, amelyeknek a hátoldala tele van kisebb-nagyobb gödröcskével.

Az elhúzódnak elősegíti továbbá az, ha az illető fém darab nem egész tömegében hevítetik, vagy pedig a hevítés alatt zárt keretben van, a kihülés alkalmával pedig már szabadon ki van téve minden oldalról legalább is a kör lég hatásának. A gépszedésnél mind a két eset fennáll. A felszedett matricák egy keretbe vannak beszorítva, az öntés pillanatában a forró ólom csak egy részüket érinti, a matricák e pontjai azután az ólom melegének egy részét átveszik és így a fém e pontjának atómjai kiterjeszkedni igyekeznek minden irányban. Ez a minden irányban való kiterjeszkedés azonban akadályokba ütközik: alul, felül, valamint befelé útját állja a fém hidegebb, tehát keményebb része, jobbra és balra nem terjeszkedhetik, mert hisz a szomszédjai is hasonló szándékban vannak, így csak egy út van hátra, az előre, a betűfém felé való terjeszkedés, amelyet lehetővé tesz a betűfém lágyasága. A kihülés folytán előálló zsugorodással azonban másként van. A matricák elosztódásánál a levegő nem csak előlről éri a felmelegített részt, hanem oldalról is, tehát ott is zsugorodik, miáltal az oldalakon

egy parányi homorulat keletkezik. E parányi homorulat lehetővé tehetné, hogy a matrica e része később oldalirányban is kiterjeszkedhessék, de ennek útját állja az, hogy e parányi homorulatot a forró ólom a következő öntéseknél mindig betölti és így a kiterjeszkedés minden egyes öntésnél csak egy irányban, előre lehetséges, míg a zsugorodás mindenkor három oldalról történik, miáltal a kezdetben parányi homorulat mindig nagyobb lesz, míg eléri azt a mélységet, amelyben a betűkép a matricában van és ekkor már a beléje nyomult ólom a nyomtatásban is láthatóvá válik.

Azonban nemcsak egyedül természettani oka van a hajszálvonalakaképződésének, elősegítheti azt vegytani ok is. A matricákhoz használt vörösréz minősége is határoz ebben. A vörösréz minősége tekintetében az amerikaiak előnyben vannak az európaiak fölött. Az Amerikában bányászott réz legnagyobb részét természetesen, amely egy kis finomítás után a vegyileg legtisztább rézet adja. Európában ilyen természetű Szegő Henrik okl. vegyész-mérnök megállapítása szerint (Műszaki könyvtár XXV. füzet: A vegytan és a vegyi-ipar, Népszava könyvkereskedés kiadása) nem találunk. Itt a rézet a chalcopirit nevű ércből nyerik, amelyben a réz kénnel és vasal vegyülve található. E rézércből úgy a vasat, mint a kén kohászati úton kivonják, de ha e művelet nem történik a kellő gondossággal, akkor a vasból is, meg a kénből is marad valami a rézben. A rézben esetleg benmaradó kén aztán elősegíti a matricák rongálódását, amennyiben

TÖBBTÁRÚ SZEDŐGÉP?

Egy gép értékes vagy értéktelen voltát elsősorban annak rentabilitása határozza meg. A komplikált szerkezetű többtárú szedőgépek kihasználási lehetőségei korlátozottak, mert csak kevés speciális berendezésű üzem rendelkezik mindenkor e gépekre alkalmas munkákkal. Majdnem mindenfajta szedésre az egytárú

TYPOGRAPH

szedőgép a legalkalmasabb. Beszerzési és üzemeltetési költségei lényegesen alacsonyabbak minden másfajta szedőgéppel szemben, teljesen megbízható és ezért a legnagyobb rentabilitást biztosítja

TYPOGRAPH
G. m. b. H. Berlin NW 87

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐK:
**KRAMMER LIPÓT, BUDAPEST VI,
BAJNOK UCCA 26 ÉS TANZER MIKSA
BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 50**

RECORD

GYORS SAJTÓNYOMO

előnyeit a szakkörökben mindenütt dicsérik

BOHN & HERBER

gyorsajtógyár,
WÜRZBURG

Magyarországi vezérképviselet

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.

Budapest VIII, Rákóczi tér 2 • Telefon J.348-12

a 114 C^o-nál olvadó kén a 288—300 C^o-ú ólommal való folytonos érintkezés folytán lassanként kiolvad és így a matricafémbe — igaz, hogy csak parányi — lyukat hagy maga után és ezzel a zsugorodásokoza elhúzódsát gyorsítja és azt nagyobbá teszi.

Még meg kell jegyeznem, hogy a teljesen vegytiszta, kénmentes rezet elronthatják azzal, ha azt esetleg köszéntüzbén hevítik, hogy könnyebben megmunkálhassák. A köszénből kicsapódó kén és foszfor egyrésze a hevítés alkalmával egyesül az izzó rézzel és azt kén- és foszfortartalmúvá teszi. Ezért helytelen dolog, ha a matricákhoz használt ötvözethez ócska rezet is felhasználnak.

Okozója lehet továbbá a matricák korai romlásának a szedőgépek helyiségének esetleges nedves volta is. A reze melegtől és nedvességtől könnyen oxidálódik. A matricákon levő betűkép vékony oldalfalai üzemben a melegtől amúgy is szenvednek, üzemenkízüli állapotban a nedves levegő miatt könnyen oxidréteget kapnak, amely oxidréteg azonban lepattog akkor, ha a matricák újra üzembe lesznek véve és fölmelegednek. Az oxidálás helyén parányi gödröcskék támadnak, amelyek idővel a folytonos oxidképződés és lepattogzás miatt mindig nagyobbak lesznek és elősegítik a matricafém „elhúzódsát”.

Ami a benzinnel a matricafémre vonatkozó romboló hatását illeti, ezt nem hiszem. Rombolólag fémekre csak az a folyadék hat, amely egyszersmind erősen tapad is, a benzin pedig épp ellenkezőleg, átlag nagyon is hamar elillan. Azonban egy kis káros hatást mégis kell tulajdonítani neki. A matricák oldalain az elhúzóds, kiegészítő oxidáció folytán keletkezett gödröcskék ugyanis idővel megelnek megavasodott olajjal, ez a massa azután az öntés pillanatában felolvadva a matricák közötti ürt betölti és ezzel megakadályozza, hogy oda ólom juthasson olyan mélyre, mint a matricákon levő betűkép.

Ha már most a matricákat benzinnel mossák, a benzin nemcsak a matricák oldalain található alkalmatlan piszkot oldja föl, hanem kioldja azt a piszkot is, amely a betűkép mellett támadt homorulatokban lerakódott és így — mint láttuk — önkéntelen elhárítója lett annak, hogy a hajszálvonalkák betűmagasságot elérjenek. Ebben tehát igazat adok Dankovics szaktársnak, aki benzinnel való mosás helyett az óvatos ledörzsölést ajánlja.

Fiedler Károly, Pécs

A BALESET. (Különös tekintettel a budapesti reklámkiállításra.) Egy ember gyufát gyújtott, hogy megnézzé, vajjon a benzineshordó üres-e — nem volt üres! — Egy ember megsímogatta egy szelindek fejét, hogy lássa, szelíd-e — nem volt szelíd! — Egy ember megkísérelte, hogy egy útkeresztezésnél autójával a vonat előtt átjusson — nem jutott át! — Egy ember megérintette a vilamosdrótot, hogy lássa: ki van-e az áram kapcsolva — nem volt kikapcsolva! — Egy ember beszüntette reklámját, hogy meglássa, vajjon így is boldogul-e — nem boldogult!

„Efficiency Magazine”

Freund Jenő: Papiros a grafikában

A Grafikai Művészetek Könyvtára sorozatának VI. köteteként *Freund Jenő: Papiros a grafikában* című munkája jelent meg. Ha az eddig megjelent öt kötet gyakorlati használhatóságát kiemeltük, akkor ezt fokozott mértékben kell megtennünk a VI. kötetrel. A papiroskészítés történetével, a papirosanyagok kezdetleges összetételeitől a mai legnagyobb fejlődési fokáig mindent megtudunk a könyvből, amire nyomdásznak és megrendelőnek szüksége van. És ami a legnagyobb részben e kötetben, több mint száz papirosmintával mutatja be szemléltető oktatás gyanánt azokat a papirosfajtákat, amelyeket művében ismertet. A cipész csak akkor boldogulhat, ha ismeri a százféle kidolgozású és fajtájú bőrt; az asztalos nem is asztalos, ha nem ismeri a sokféle faanyagot, a különböző fák természetét, tulajdonságait; a jó szabó otthon van az ezerféle textiláru, a százféle szövetek tömkelegében; a mezőgazda ismeri a termények minőségbeli sokféle eltérését, és így folytathatnók a végletekig, de vajjon hány könyvnyomató van, akár

szedő, akár gépmester, aki azt az anyagot ismerné, amellyel mindennapi kenyérét keresi meg? Sem cipész, sem bőrdös, sem asztalos vagy szabó nem önállósíthatja magát, ha nem érti annak az anyagnak a mibenlétét, csínját-bínját, amellyel dolgoznia kell. És addig nem is nyit műhelyt, míg azt meg nem tanulja. Ezzel szemben hány önállósított könyvnyomató megy tönkre főként éppen azért, mert nem ismeri sem a festéket, sem a papirost, sem a különböző munkaeljárásokat, amelyekkel dolgoznia kell! Hiszen az ipari termelésnél minden kalkuláció alapja a pontos anyagismeret. Ezért nagyon helyesen tette *Novák László* kolléga, a szakkönyvtár szerkesztője, hogy a festékek és színek ismertetése után közvetlenül a papiros ismereteit sorozta be és különösen jól teszi a szerző, hogy a papirost ismerteti meg azokkal, akik tanulni akarnak, akik lépést akarnak tartani a fejlődéssel ezen a téren is. Mert lehet, hogy amilyen kevésbé boldogulhat a könyvnyomató ma néhány évtizeddel ezelőtt szerzett szakmai ismereteivel,

olyan kevésbé használhatja a technika rohamos haladása folytán talán már holnap azt, amit ma tanult. A szakembernek tehát állandóan tanulnia kell, hogy a szakbeli folytonosságban nála hézagok ne támadjanak. E kötet tartalmából még csak részleteket sem akarunk ismertetni, mert azt minden könyvnyomatónak egészében el kell olvasnia. *Novák* kolléga ügyesen választotta meg e könyv íróját is *Freund* igazgató személyében, aki mint régi, gyakorlott szakember ezen a téren, szakszerűen, könnyen érthetően, mindamellett érdekesen és minden nehézkes kémiai elemzés mellőzésével írta meg tanulmányát. Tárgymutató itt is megkönnyíti az egyes papirosfajtákról szóló leírások gyors megtalálását. A vaskos kötet ára 5 pengő, de aki az egész sorozatot előfizeti, lényegesen olcsóbb áron szerezheti meg az egész szakkönyvtárát. Mondanunk sem kell, hogy a Világosság-nyomda rt., ahol a Grafikai Művészetek Könyvtárát nyomtatják, ezúttal is „belefelelt”, hogy az kifogástalanul kerüljön ki a sajtó alól. *H. S.*

Az egységes nyomdai helyesírás

A Budapesti Korrektorok és Revizorok Körének kezdeményezésére június hóban szakértekezlet volt a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete helyiségében. A főnökegyesület képviselőjében jelen volt az értekezleten *Markovits Kálmán* és *Neufeld Dezső*, a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Egyesülete nevében *Káldor Miksa*, a Magyar Szaklapok Országos Egyesülete és az Otthon írók és hírlapírók köre nevében *Balassa József dr.*, A Magyar Nyelvőr szerkesztője, a Korrektor Kör nevében *Kirsteier János* és *Schwartz Ármin*. Az értekezlet kimondta, hogy az egységes magyar helyesírás szabályainak és szójegyzékének megalkotása szükséges és hogy a képviselt körök az erre vonatkozó előmunkálatokba bekapcsolódnak. A Korrektorok Köre a többféleképpen használatos szóalakokból kisebbfajta helyesírási szójegyzéket állít össze, amelyet azután az érdekelteknek észre-

vételeik megtétele céljából megküld. Ez lenne az első gyakorlati lépés a régen kitűzött cél elérésére.

Reméljük, hogy az egységes magyar helyesírás megteremtése érdekében hosszú évek során át folytatott tanácskozások végre a megvalósulás állapotába juttatják majd az egységes nyomdai helyesírás ügyét. Talán soha annyira szükségét nem érezték a magyar könyvnyomtatók egy egységes helyesírási szójegyzék megszerkesztésének és kiadásának, amint most, amikor a sok helyesírási rendszeren el sem lehet igazodni.

Új betűk és díszek

A német betűöntőipar az elmúlt hónapokban csak úgy ontja a szebbnél szebb újdonságokat. Legutóbb a *Bauersche Giesserei*, Frankfurt am Main, betűöntőde hozta piacra *Bernhard antikva* betűcsaládjának egy igen szép és sikerült alkotását, az egész

kövér *Bernhard kurzívot*, nemkülönben a *Futura* című díszítő anyagot, amely az elementáris tipográfia céljainak szolgálatában született meg. A *D. Stempel AG*, Frankfurt am Main, betűöntőde legújabbban az *Omega* betűt, egy vékony- és vastagduktusú groteszketűfajtát és ugyancsak az *elementáris szedéstechnika* céljaira való *díszítménysorozatot* adott ki. A *Gebr. Klingspor*, Offenbach am Main, betűöntőde mostanában adta ki világhírű *Koch antikvájának* egész kövér fajtáját, amely eredetiség dolgában vetekedik a cég *Neuland* betűjével. A berlini *H. Berthold AG*, betűöntőde a napokban bocsátotta piacra a *Fanfare* nevű reklámbetűjét, amely az efajta betűk között a szenzáció erejével foghatni. Új betűje e vállalatnak különben a *Vesta* nevű kártyaírás is, egy hármasonalú díszített verzális, amely az ósdi mágnás betűket nagyszerűen fogja pótolni, de egyébként mint kiváló akcidensbetű is megállja a helyét. Ez utóbbi három német betűöntőde új újdonságaiból mintalapokat szívesen küld az *Első Magyar Betűöntőde rt.*

Fényképzési reprodukáló-készülékek, objektívek, lencsék, ércfordítótűkrök, eredeti vésett raszterek, színes szűrővegek

„Lux” brillánsfény-főlvételi és másoló ívlámpák, valamint a klisémegmunkáláshoz szükséges összes gépek és eszközök

HOH & HAHNE · LEIPZIG

PRECÍZIÓS KIVITEL · FÉNYKÉPÉSZETI REPRODUKÁLÓ-KÉSZÜLÉKEK GYÁRA · GYORS SZÁLLÍTÁS

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten erdnen und ausgearbeitet wurde,
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 33. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreise RM 26, für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien, übriges Ausland RM 30. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

is, miután mindhárom céggel érdeklő közösségben van. Valamennyi új betű részletesebb ismertetését legközelebb hozzuk s ugyanakkor e betűk és díszek mintasorokban is bemutatjuk.

Beküldöttek

A bratislava-pozsonyi nyomdász-tanonc-szakiskola az elmúlt tanév zárulása alkalmából csinosan és kifogástalan tipográfiával kiállított 64 oldalas értesítőben számolt be tevékenységéről. A szakiskola tananyaga két évfolyamra oszlik, s ebből az első évfolyamot az elsőéves tanulók, a második évfolyamot pedig a 2., 3. és 4. éves tanulók kötelesek látogatni. A tananyag 11 fejezetcímre oszlik és pedig: szedés, nyomás, terminológia, nyomdász- és rokonszakmabeli történelem, szakrajz és betűvetés, kalkuláció és kerekedelmi isme, kereskedelmi számtan, kereskedelmi levelezés, idegen nyelvek, a szlovák (ill. német) nyelv, könyvkötő-szakismeretek. Ezt az anyagot a szedő- és nyomótanon-

coknál heti 10—10 órában, a könyvkötőtanoncoknál pedig heti 3 órában tanítják. A tanítási idő 47.78%-át fordítják elméleti szakoktatásra, 26.08%-át pedig szakrajzra, úgyhogy az egyéb ismeretekre a tanítási idő 26.14%-a jut. A tanítást túlnyomó részben szakemberek, kisebb részben tanítók, illetve szakrajztanár látják el. Az elmúlt esztendőben a tantestület tagjai voltak: *Anton Ferra*, a pozsonyi szakiskolák központi igazgatója, *Frant. Rob. Blazsko*, *Viktor Blaschke*, *Robert Janiga*, *Karol Jarony*, *Stanislaw Marek*, *Eduard Maiwald*, *A. Petricsek*, *Vladimir Plicka*, *Václav Polanecky*, *Frant. Balcárek*. A tanulók szorgalmának és ambíciójának felfokozására évközben több pályázatot is kiírtak, amelyen résztvettek mind kiváló eredményről tettek tanúságot. A szakiskola meglehetősen szépen felszerelt kísérleti nyomdával is rendelkezik, amelyről lapunk korábbi számai egyikében részletesen írtunk. Az ideai értesítő öt munkáját lapunk e számában olvasóinknak is bemutatjuk, illusztrálásául annak, hogy az ott folyó munka céltudatos,

haladó szellemű és az életnek szánt tanításban merül ki.

Szlovenszkói kiállításainkkal kapcsolatban az ottani rendezőbizottságok a propaganda-nyomtatványok egész tömegével mozgósították a szakmabeli és a laikus közönséget. E nyomtatványok igen nívós nyomdatermékek, amelyeket érdemes szélesebb körben is megismertetni. Lapunk legközelebbi számában — amikor a pozsonyi nyomtatványok kollektívája is együtt lesz — e termékek legsikerültebbjeit reprodukálni fogjuk.

Innen-onnan

Ezer angol font értékű *Corvin-kódex* ajándékol a Magyar Nemzeti Múzeumnak. Dr. Siklóssy László, magyar bibliográfus 1926 szeptember 27-én nagyértékű és egyik ritka példányát nyújtotta át a Mátyás király könyvtárának a Nemzeti Múzeum igazgatójának: Hóman Bálintnak. A kódex a könyvleírás remeke és csak 28 lapból áll és egyedülálló ritka példány, amelyet Gabriel Wells newyorki könyvkiadó és műértő aján-

G É P

SZERELÉSEKET ÉS GÉPJAVÍTÁSOKAT

Vállal
bárhol s pontosan, legolcsóbb
árak mellett eszközöl.
Specialista gyorsajtók, rotációs
gépek s rokonszakmabeli gépek teljes
javításában. Gyárt: Kerekcs papírvágó gépet
különböző szélességben, lemezollót, perforáló
gépet kéz- és lábajtásra, stokprést minden-
féle nyomdai és rokonszakmabeli
segédgépeket. Állandóan rak-
táron tart, vesz, elad és
becserél új és használt
grafikai
gépeket

KLEIN * ERNŐ
GRAFIKAI GÉPEK, SZERELVÉNYEK GYÁRA
VIII, JÓZSEF UCCA 72. TELEFÓN: JÓZSEF 372-39

MÉLTÁNYOS / ÁRBAN / A
LEGJOBB / KIVITELBEN /

Részt

Pallas Remigráfiaja
BUDAPEST, V. HONVÉD-U. 10/SZ
TELEFON: TERÉZ 5-67/5-68

dékozott dr. Siklóssy útján Magyarországnak, aki azt Párizsban fedezte fel és vette meg. Seymour de Ricci kiváló olasz bibliográfus irányította Wells figyelmét e kiváló német nyelven írt naptárra, amely eredetileg Zsigmond magyar királynak készült és az ő halála után került Mátyás király könyvtárába. Wells felismerve a nagyértékű magyar vonatkozású kéziratot, sietett azt megvenni és régen elhagyott magyar hazájának ajándékozni. Tekintve, hogy Mátyás király korvinái majdnem mind olasz és firenzei származásúak, így e német és alsórajnai karakterű írásos kódex, amelynek belső jegyzeteiből megállapítható, hogy nem könyvkereskedői célra, hanem a királyi család számára készült csupán, igen nagy kincse lesz a Magyar Nemzeti Múzeumnak, mint ahogy valóban az is, mert hiszen arról van szó, hogy bírnak egy könyvet

Zsigmond magyar király és német-római császár budai könyvtárából. E teljesen ép, betűkkel írott kalendáriumot, amely 1433-ban készült az uralkodó számára s aki azt Bázelen kapta kézhez s onnét Budára hozta. Itt talált helyet a nem nagy térfogatú, de művészileg annál becsesebb 24 gyönyörű miniatürrel díszített, aranykönyv, amelyet Mátyás király könyvei méreteiben túlszárnyalnak. H—i.

III. Napoleon császár és a — könyv. Az 1870—71-es években lefolyt porosz-francia háború alkalmából tudvalevő, hogy az egész francia haderő, 200.000 ember, császárostól és hadvezérestől együtt fogásba esett. Mikor a németek elég udvariasan kérdést intéztek a franciák fogoly csázárához, hogy mi a kívánsága, a császár

azt felelte: „A szellem tápláléka nálam előbbre való a nyomornál és ez okból első-sorban jó könyveket, de legfőképp francia és német klasszikus és bölcsészeti műveket és csak azután kérek némi enniválót.” A németek úgy teljesítették III. Napoleon kérését, hogy egy teljes könyvtárt és három szakácsot bocsátottak rendelkezésére.

Szerkeszti és kiadja Biró Miklós
Felelős szerkesztő Wanko Vilmos

Főmunkatársak:
Herzog Salamon és Kner Albert
A szövegrész Intertype „C” modellű szedőgépeken szedve. (Képviseli „Grafika” Gépkereskedelmi Rt. Budapest V, Csáky u. 49)

Nyomatott
Biró Miklós nyomdai műintézetében
Budapest VII, Rózsa ucca 25

FERROTYPEK KÖNYVKÖTŐBETŰK RÉZBŐL MAGDEBURG

A Bugarán nagydíjjal kitüntetett könyvkötő rézbetű és ferrotypótődék gyártmányai; kézzel vagy présen való aranyozáshoz használatos rézbetűk, újság-, plakát- és zacskönyvművek részére való ferrotypek, keretek világhírűek. Képviselet:
Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet
Budapest VI. kerület, Tátra ucca 6. szám. Telefonszám: T. 231—43. Cluj-Kolozsvár Strada Filipescu 10. (Románia)

GYÁRTJA DORNEMANN & CO.

**TELJESEN ELFOGYOTT
MAGYARORSZÁG**

IPARI, KERESKEDELMI ÉS MEZŐGAZDASÁGI

CÍMTÁRA

KORLÁTOLT PÉLDÁNYSZÁMBAN KAPHATÓK
MÉG ALANTI KÖRZETI CÍMTÁRAK, ÚGYMINT:

I. Alsódunántúl
II. Felsődunántúl
III. Duna-Tisza közze
IV. Tisza jobbpart
V. Tiszántúl

Az egyes körzetcímtárak
ÁRA 16 PENGŐ
(bérmentve) az összeg előzetes beküldése v. utánvét mellett

RUDOLF MOSSE R. T.
HIRDETŐOSZTÁLY — CÍMTÁROSZTÁLY
BUDAPEST IV, VÁCI UCCA 18 (Rudolf Mosse-ház)
TELEFÓN: T. 280-40 ÉS T. 208-39

KURCZÉS LAJTA
FOTOCINKOGRAFIAMŰINTÉZETE
BUDAPEST, VIII, VIG U. 3

TELEFÓN
JÓZSEF
353-18

Levélborítékok, mappák és diszlevélpapírok

VASADI ÉS VÉRTESI
LEVÉLBORÍTÉK- ÉS PAPIRNEMŰGYÁR

Budapest, VI, Vörösmarty ucca 50. sz.
Telefonszámok: Teréz 221—14 és Teréz 130—86